BETÄNKANDE OCH FÖRSLAG

RÖRANDE

DÖDSSTRAFFETS AVSKAFFANDE

AVGIVET DEN 14 JANUARI 1920
AV DE UTAV CHEFEN FÖR JUSTITIEDEPARTEMENTET
JÄMLIKT NÅDIGT BEMYNDIGANDE
DEN 21 AUGUSTI 1919

TILLKALLADE SAKKUNNIGE

LUND 1920
BERLINGSKA BOKTRYCKERIET

Till

Herr Statsrådet och Chefen för Justitiedepartementet.

Jämlikt nådigt bemyndigande den 21 augusti 1919 har åt oss anförtrotts att utreda frågan om dödsstraffets avskaffande; och få vi, efter fullgjort uppdrag, härmed vördsamt överlämna betänkande tillika med förslag till lagändring i de delar, där så av förhållandena ansetts påkallat.

Såsom sekreterare hava vi anlitat juris doktorn Alvar Montelius.

Stockholm den 14 januari 1920.

Johan C. W. Thyrén. **William Linder.** **Jakob Pettersson.**

Alvar Montelius.

LAGFÖRSLAG

I.

Förslag till lag

angående ändring i vissa delar av strafflagen.

Härigenom förordnas, att 2 kap. 2 § och 14 kap. 6 § strafflagen skola upphöra att gälla samt att 2 kap. 1 och 19 §§, 4 kap. 4 §, 5 kap. 2 och 6 §§, 8 kap. 1, 4, 5, 6, 11 och 27 §§, 9 kap. 1, 4 och 7 §§, 10 kap. 10 §, 14 kap. 1, 28 och 36 §§, 15 kap. 5 och 12 §§, 16 kap. 3 och 16 §§, 19 kap. 1, 7, 11 och 23 §§ samt 21 kap. 8 § strafflagen skola erhålla följande ändrade lydelse:

2 kap.

1 §.

Allmänna straffarter äro:

1. Straffarbete.
2. Fängelse.
3. Böter.

Dessa straffarter anses, i förhållande till varandra, svårare eller lindrigare efter den ordning, vari de här nämnda äro.

19 §.

Vissa i lagen bestämda brott kunna medföra, att den brottslige för tid, som nedan sägs, ådömes den påföljd, att han ej må

utöva ämbete, tjänst eller annan allmän befattning samt ej är berättigad avgiva röst vid val av riksdagsman eller präst eller att deltaga i kommunal- eller municipalstämmas eller allmän rådstugas eller kyrkostämmas överläggningar och beslut eller eljest rösta i allmänna ärenden, i vilkas avgörande endast den må deltaga, som är i kommunens allmänna angelägenheter röstberättigad. Är någon till sådan påföljd dömd, have han ock förverkat allmän befattning, som av honom innehaves.

Ej må påföljd enligt denna § ådömas, där ej brottet varder belagt med straffarbete i minst sex månader. Påföljden ådömes för alltid, där den dömde gjort sig skyldig till straffarbete på livstid, men i annat fall intill dess viss tid, minst ett och högst tio år, förflutit från det han efter utståndet straff blivit frigiven.

4 kap.

4 §.

Med straffarbete på livstid må ej förenas annat frihetsstraff eller böter.

5 kap.

2 §.

Begår den brott, som fyllt femton, men ej aderton år; då skall straffarbete på livstid till sådant arbete från och med sex till och med tio år nedsättas; och må jämväl straffarbete på viss tid nedsättas till hälften av den eljest för brottet stadgade minsta strafftid, dock ej under två månader.

Är brottet belagt med påföljd, som i 2 kap. 19 § sägs; pröve domstolen, efter omständigheterna, huruvida sådan påföljd ådömas bör.

6 §.

Prövas någon, som brottslig gärning begått, därvid hava av kropps- eller sinnessjukdom, ålderdomssvaghet eller annan, utan egen skuld, iråkad förvirring saknat förståndets fulla bruk, ehuru han ej kan för strafflös anses efter 5 §; då må, efter omständigheterna, straffet nedsättas under vad i allmänhet å gärningen följa bort.

8 kap.

1 §.

Var som, i uppsåt:

1. att lägga riket under främmande makt, eller från riket söndra en därtill hörande del eller besittning; eller

2. att med våldsamma medel upphäva eller ändra någon av rikets grundlagar; eller

3. att Konungen liv eller frihet beröva eller honom från tronen utträngа; eller

4. att tronföljare eller annan prins, som till tronen arvinge är, livet beröva, eller någon av dem från tronföljden utestänga;

gör uppror, eller annan gärning, den där innefattar uppsåtets fullbordan eller försök därtill; en sådan förrädare dömes till straffarbete på livstid. Var faran ringa; då skall till straffarbete från och med sex till och med tio år dömas.

4 §.

Bär svensk man vapen emot riket, eller mot någon med detta i krig förbunden makt, dömes till straffarbete på livstid.

5 §.

Har svensk man, genom uppmaning, eller eljest uppsåtligen, förmått främmande makt att med krig anfalla riket, eller makt,

som med detta i krig förbunden är; dömes till straffarbete på livstid.

6 §.

Svensk man, som

1. till främmande makt förråder krigsfolk eller andra invånare i riket, eller land, stad, fästning, pass eller annan försvarspost, tyghus, magasin, vapen- eller proviantförråd, fartyg, krigskassa eller annat dylikt, som tillhörer riket eller makt, som med detta i krig förbunden är, eller något sådant, i förrädlig avsikt, förstörer eller fördärvar; eller

2. förleder rikets eller med detta förbunden makts krigsfolk att till fienden övergå, eller till uppror eller annan trolöshet; eller

3. i förrädlig avsikt hindrar användandet av rikets eller med detta förbunden makts krigsfolk emot fienden;

dömes till straffarbete på livstid.

11 §.

Den, som i krigstid låter sig såsom spejare av fienden brukas, dömes till straffarbete på livstid.

27 §.

Förgriper sig någon, med våld eller annan misshandel, å främmande stats regent, medan han här i riket vistas; dömes till straffarbete på livstid eller från och med sex till och med tio år. Sker slik förgripelse å främmande makts sändebud här i riket; då må, om för lika våld eller misshandel i allmänhet straffarbete ådömas bort, straffarbetet, där högsta strafftiden är bestämd till tio år, förhöjas till sådant arbete på livstid, och eljest till två år utöver den för varje fall bestämda högsta strafftiden: är brottet

i allmänhet med fängelse eller böter belagt; må till straffarbete i högst två år dömas. Sker dråp, som i 14 kap. 3 eller 4 § sägs, å någon av de personer nu nämnda äro; dömes dråparen till straffarbete på livstid.

9 kap.

1 §.

Förgriper sig någon emot Konungen med våld eller annan misshandel å hans person; dömes till straffarbete på livstid.

4 §.

Varder å någon av de i 2 eller 3 § nämnda personer dråp förövat, såsom i 14 kap. 3 eller 4 § sägs; dömes dråparen till straffarbete på livstid. Sker å någon av dessa personer dråp, som i 5 § av samma kapitel sägs; dömes gärningsmannen till straffarbete på livstid eller från och med sex till och med tio år.

7 §.

Förgriper sig någon med våld emot riksstyrelse, som, i de fall grundlagen utsätter, i Konungens ställe regeringen förer, och sker brottet för att störa friheten i sådan styrelses överläggningar eller beslut, eller att dess sammankomster hindra; dömes till straffarbete på livstid eller från och med sex till och med tio år: varder i det brott dråp å någon av styrelsens medlemmar förövat, såsom i 14 kap. 3 eller 4 § sägs; dömes dråparen till straffarbete på livstid. Innefattar gärningen förräderi; gälle vad därom i 8 kap. 1 § stadgat är.

10 kap.

10 §.

Dräper upprorsman den, som uppror stilla vill; dömes till straffarbete på livstid.

Varder upprorsman dräpen; ligge ogill.

14 kap.

1 §.

Den som, i uppsåt att döda, med berått mod berövar någon livet, skall, för mord, dömas till straffarbete på livstid.

28 §.

Har någon, utan kvinnans vilja, sökt döda eller fördriva hennes foster, på sätt i 26 § sägs; dömes, om fostret kommer utan liv eller ofullgånget fram, till straffarbete från och med sex till och med tio år, och, i annat fall, till sådant arbete från och med sex månader till och med två år. Fick kvinnan av gärningen svår kroppsskada; dömes till straffarbete på livstid eller i tio år: fick hon därav döden; dömes till straffarbete på livstid.

36 §.

Begår någon dråp å skyldeman i rätt uppstigande led eller å sin maka, eller ock å styv- eller svärföräldrar, adoptivföräldrar, fosterföräldrar, förmyndare, husbonde eller annan, under vars lydnad man står; varde den omständighet såsom synnerligen försvårande ansedd.

Gör någon uppsåtligen annan misshandel å skyldeman i rätt uppstigande led; då må straffet ej sättas lägre än två månaders straffarbete: äro omständigheterna försvårande; må straffarbetet

förhöjas till sådant arbete på livstid, om högsta strafftiden är i allmänhet bestämd till tio år, och, i annat fall, till två år utöver den i allmänhet bestämda högsta strafftiden. Sker sådan misshandel å annan av de personer, som i första stycket äro nämnda; varde den omständighet såsom synnerligen försvårande ansedd, och må ej till lindrigare straff än fängelse dömas.

15 kap.

5 §.

Har någon med våld eller annorledes bemäktigat sig annan och honom å öde ort eller annat sådant ställe utsatt, att uppenbar fara var för hans liv; dömes till straffarbete från och med sex till och med tio år. Fick den utsatte därav svår kroppsskada; dömes till straffarbete på livstid eller från och med åtta till och med tio år: ljöt han därav döden; dömes gärningsmannen till straffarbete på livstid.

12 §.

Tager man kvinna med våld och, emot hennes vilja, med henne övar otukt, eller tvingar man henne därtill genom hot, som innebär trängande fara; varde dömd till straffarbete från och med sex till och med tio år. Fick kvinnan av den gärning svår kroppsskada; dömes till straffarbete på livstid eller i tio år: ljöt hon därav döden; dömes gärningsmannen till straffarbete på livstid.

16 kap.

3 §.

Blev den tilltalade till straff fälld, och straffet till fullo eller till någon del verkställt; dömes den falske angivaren, om det var

dödsstraff, till straffarbete på livstid; om det var straffarbete på livstid, till samma straff eller sådant arbete i tio år; om det var straffarbete på viss tid, till enahanda straff på lika tid eller till och med två år utöver den, som för den tilltalade bestämd blivit, dock ej över tio år; om det var ovärdighet att i rikets tjänst nyttjas, till straffarbete från och med två till och med sex år; om det var avsättning, till straffarbete från och med sex månader till och med fyra år; om det var fängelse eller mistning av ämbete på viss tid, till straffarbete från och med sex månader till och med två år; och i andra fall till fängelse i högst sex månader eller böter.

16 §.

Den, som efter 1, 2, 3 eller 7 § gjort sig förfallen till straffarbete i minst sex månader, skall ock dömas till påföljd enligt 2 kap. 19 §.

19 kap.

1 §.

Sätter man uppsåtligen eld å hus, byggnad, fartyg eller annat, där människor bo, eller vanligt eller veterligt är, att de eljest vistas, eller å något, varifrån elden till sådana boningar eller vistelserum lätteligen spridas kan; dömes, för mordbrand, till straffarbete från och med sex till och med tio år; dock må, där omständigheterna äro synnerligen mildrande, tiden för straffarbetet nedsättas till fyra år, samt, om ej någon å stället förevar och för fara blottställdes, till två år. Fick någon, som förevar, av branden svår kroppsskada; varde mordbrännaren dömd till straffarbete på livstid eller från och med åtta till och med tio år.

Fick den, som förevar, av branden döden; dömes mordbrännaren till straffarbete på livstid.

7 §.

Var som uppsåtligen sänker fartyg, däri folk är, eller det på grund, klippa eller annat sätter, så att skeppsbrott eller annan sjöskada sker; dömes till straffarbete från och med sex till och med tio år. Får någon av den gärning svår kroppsskada; varde gärningsmannen dömd till straffarbete på livstid eller från och med åtta till och med tio år. Ljuter någon därav döden; dömes gärningsmannen till straffarbete på livstid.

11 §.

Var som uppsåtligen förstörer statens kanal- eller slussverk eller annan sådan vattenbyggnad, eller järnvägs- eller spårvägsanläggning, eller å desamma, därtill hörande byggnader, verk eller inrättningar, eller de för framfarten å järnväg eller spårväg använda vagnar eller andra fortskaffningsmedel gör sådan skada eller eljest vidtager sådana åtgärder, att fara eller olycka vid kanal-, järnvägs- eller spårvägsfartens begagnande eller allmänt farlig översvämning därav uppkomma kan; dömes till straffarbete från och med två till och med sex år. Kom därav ej olycka, och var sådan ej heller åsyftad; då må straffet nedsättas till straffarbete i sex månader, eller, om faran var ringa, till sådant arbete i två månader eller till fängelse eller böter, dock ej under etthundra riksdaler.

Fick annan svår kroppsskada eller död, och var den brottsliges handling av beskaffenhet, att han bort kunna inse, att dylik olycka därav var att befara; dömes gärningsmannen, i förra fallet,

till straffarbete från och med sex till och med tio år eller på livstid, och, i senare fallet, till straffarbete på livstid. Var gärningen ej av sådan beskaffenhet, som nämnd är, men fick annan därav svår kroppsskada eller död, eller åstadkoms allmänt farlig översvämning; varde gärningsmannen dömd till straffarbete från och med fyra till och med åtta år.

23 §.

Den, som gjort sig förfallen till straff efter 1, 2, 4, 7, 8 eller 10 §, 17 § 1 mom. eller 18 §, skall ock dömas till påföljd enligt 2 kap. 19 §. Lag samma vare, om någon efter 3, 5, 6, 9 eller 21 § gjort sig skyldig till straffarbete i minst sex månader.

21 kap.

8 §.

Varder, i något av de fall nu sagda äro, någon så våldförd, att han därav ljuter döden; dömes gärningsmannen till straffarbete på livstid.

II.

Förslag till lag

angående ändrad lydelse av § 1 i ansvarighetslagen för statsrådets ledamöter, föredragande och Konungens rådgivare i kommandomål.

Härigenom förordnas, att § 1 i ansvarighetslagen den 10 februari 1810 för statsrådets ledamöter, föredragande och Konungens rådgivare i kommandomål skall erhålla följande ändrade lydelse:

§ 1.

Försöker någon statsrådsledamot, under den tid, då regeringen, enligt 39, 40, 41, 42 och 43 §§ av regeringsformen, föres av statsrådet, att våldsammeligen överändakasta regeringssättet, sådant det genom rikets grundlagar antaget är, eller med råd eller gärning medverkar till lagstridigt kullkastande av någon rikets grundlag, eller tillstyrker någon statsrådsledamot, när regeringen icke av statsrådet föres, eller den ämbetsman, som i kommandomål Konungen råd giver, sådant lagstridigt steg, eller underlåter att däremot göra föreställning, enär han finner sådant å färde vara, eller uppsåtligt och bevisligen fördöljer någon omständighet, som kunnat sådant steg förekomma, straffes såsom rikets förrädare efter ty i 8 kap. 1 § strafflagen stadgas.

Evad regeringen av statsrådet föres eller icke, vare till samma straff skyldig den ledamot av statsrådet eller den Konungens rådgivare i kommandomål, vilken, genom tillstyrkande eller underlåtenhet att föreställning göra, när han finner sådant å färde vara, eller genom uppsåtligt och bevisligt fördöljande av någon upplysning, befrämjar eller vållar sådant lagstridigt steg, som, enligt 110 § av regeringsformen, såsom förräderi anses bör.

III.

Förslag till lag

angående ändring i vissa delar av strafflagen för krigsmakten.

Härigenom förordnas, att 16, 28, 33, 67 och 133 §§ i strafflagen för krigsmakten den 23 oktober 1914 skola erhålla följande ändrade lydelse:

16 §.

Dödsstraff skall å fängelsegård verkställas genom halshuggning, där ej annorlunda är stadgat efter ty här nedan sägs. Förut gives den dömde lämplig tid att sig till döden bereda. Innan han till avrättsplatsen utföres, skall domen där uppläsas. Vid avrättningen skola närvara fängelsets föreståndare, fångpredikant eller den, som berett fånge till döden, fängelse- eller provinsialläkare, landsfiskal eller magistratsledamot, av Konungens befallningshavande förordnad tjänsteman, som förer protokoll över vad därvid förekommer, samt andra personer, vilka Konungens befallningshavande tillkallar. Den kommun, inom vars område avrättningen sker, äge ock utse högst tolv personer att avrättningen övervara. Den avrättades kropp varde i stillhet å närmaste begravningsplats jordfäst.

Genom skjutning skall dödstraff verkställas i de fall, vilka äro i denna lag särskilt anmärkta; och må jämväl i övrigt skjutning användas, där i fält eller i belägrad fästning eller under sjötåg tillfälle saknas att få straffet verkställt i den ordning, som för halshuggning är föreskriven.

Dödsstraff skall ej verkställas å kvinna, som havande är, utan uppskjutas till dess hon efter barnsbörden tillfrisknat; ej heller å den, som för sjukdom ej kan sig till döden bereda, innan med honom bättre varder.

Vid verkställande av dödsstraff iakttages i övrigt vad därom i den militära bestraffningsförordningen stadgat är.

28 §.

Om avsättning och därmed förenad påföljd, som i 15 § är sagd, om mistning av ämbete eller tjänst på viss tid, så ock om straff, vartill dömas skall, där den, som gjort sig skyldig till avsättning eller till mistning av ämbete eller tjänst på viss tid, ej är i besittning av det ämbete eller den tjänst, vari han sig förbrutit, gälle vad i allmän lag sägs.

Där påföljd enligt 2 kap. 19 § av den allmänna strafflagen stadgas i denna lag, skall den ådömas för alltid, om den dömde gjort sig skyldig till dödsstraff eller straffarbete på livstid, men i annat fall intill dess viss tid, minst ett och högst tio år, förflutit från det han efter utståndet straff blivit frigiven; och gälle i övrigt vad den allmänna strafflagen stadgar om förutsättning för påföljdens åläggande samt om förverkande av allmän befattning, som av den dömde innehaves.

33 §.

Är någon till dödsstraff förfallen; då skola i den bestraffning anses inbegripna böter eller frihetsstraff, vartill den till döden dömde jämväl kan hava gjort sig skyldig.

Ej skall dödsstraff ådömas den, som vid brottets begående icke fyllt aderton år, eller den, som därvid saknat förståndets fulla bruk på sätt i 5 kap. 6 § allmänna strafflagen sägs. I stället för dödsstraff skall i ty fall till straffarbete från och med sex till och med tio år dömas.

Vad i övrigt finnes i allmän lag stadgat om delaktighet i brott, om sammanträffande av brott, om förening eller förändring av straff, om återfall i brott och om särskilda grunder, som utesluta, minska eller upphäva straffbarhet, lände till efterrättelse vid tillämpning av denna lag, likväl med iakttagande av de ytterligare eller skiljaktiga stadganden, som däri förekomma; skolande vad i allmän lag finnes stadgat om tillgodoräknande av häktningstid äga motsvarande tillämpning i disciplinmål.

I fråga om skadestånd gälle ock allmän lag. Har krigsman, som under utövande av befäl å krigsmaktens fartyg är ansvarig för dess säkerhet, vid fartygets manövrering eller navigering begått förseelse, som i 130 § sägs, vare dock, där han ej varder dömd till svårare straff än disciplinstraff, icke skyldig att gälda skada eller kostnad, som genom förseelsen tillskyndats kronan eller annan.

67 §.

Dräper upprorsman den, som uppror stilla vill; dömes till straffarbete på livstid.

Varder upprorsman dräpen; ligge ogill.

133 §.

Beträdes krigsman med brott, som omförmäles i 8 kap. allmänna strafflagen; vare det, där ej för den gärning särskilt högre ansvar är i denna lag utsatt, vid straffets bestämmande efter allmän lag såsom försvårande omständighet ansett; och må, där straffarbete antingen på livstid eller i tio år är utsatt såsom högsta straff för brottet, dömas i förra fallet till dödsstraff och i det senare till straffarbete på livstid.

Begår någon, som ej är krigsman, brott, som avses i 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 17, 18, 19, 20 eller 21 § av 8 kap. allmänna strafflagen; straffes efter ty i nämnda lag är sagt; dock att i de fall, som i 4, 5 och 6 §§ omförmälas, till dödsstraff skall dömas, där ej omständigheterna äro mildrande. Förövas brottet av någon, som lyder under strafflagen för krigsmakten, vare det, vid straffets bestämmande, ansett såsom försvårande omständighet.

IV.

Förslag till förordning

angående ändrad lydelse av § 24 i den militära bestraffningsförordningen.

Härigenom förordnas, att § 24 i den militära bestraffningsförordningen den 17 december 1915 skall erhålla följande ändrade lydelse:

§ 24.

Dödsstraff medelst skjutning verkställes av militär myndighet med iakttagande av här nedan givna närmare föreskrifter.

Angående dödsstraffs verkställande genom halshuggning är stadgat i 16 § av strafflagen för krigsmakten.

ALLMÄN MOTIVERING

Under det äldsta skede av de europeiska rättsordningarna, vartill källorna tillåta oss sluta tillbaka, förekom vid det fåtal brott, som ansågs träffa samhället självt (förräderi, tempelskändande, trolldom etc.), vid sidan av fredlöshet ett i samhällets namn ådömt och verkställt dödsstraff, antagligen mest i form av *offerdöd:* brottslingen (liksom stundom även krigsfångar m. fl.) offrades åt gudarne. Vid det stora flertalet åter av brott uppställde samhället icke i eget namn något rättsanspråk: sådana brott (av svårare typ) föranledde väl ursprungligen en fejd mellan den kränktes och brottslingens *ätter;* småningom inskränktes — genom rätt eller sed — detta till befogenhet att hämnas på brottslingens *person,* vare sig (vid gripande å bar gärning) omedelbart, eller efter talan på tinget. Fällandet på tinget kom att i stor utsträckning medföra fredlöshet för brottslingen: var och en samhällsmedlem hade om icke plikt så dock rätt att (efter viss kortare tid) döda honom och det var förbjudet att giva honom skydd eller underhåll.

Även i äldsta tider synes emellertid hos de allra flesta stammar i viss utsträckning hava förekommit, att den brottsling, som förskyllt offerdöd, fredlöshet eller blodshämnd, kunde få friköpa sig (eventuellt: med den kränktes medgivande). Efter de germanska stammarnes omvändelse gjorde den katolska kyrkan sitt bästa för att göra friköpandet till regel, d. v. s. genomgående förvandla de gamla straffen till böter (varav gemenligen någon del tillföll det allmänna) — detta dels i sammanhang med av-

skaffande av offren till avgudarne dels för att motarbeta blodshämnden och överhuvud självhämnden. Till att börja med lyckades detta i hög grad: i den merovingiska periodens lagstiftning synas böterna (»kompositionssystemet») i det närmaste hava utträngt dödsstraff och fredlöshet. Men i mån som statsmakten stärktes, tog utvecklingen en annan vändning. Staten uppställde, numera utan motsägelse från kyrkans sida, stränga straff: dödsoch stympningsstraff blevo så småningom de vanliga rättsverkningarna för svåra brott (även om bötesstraff ännu kunde förekomma). Härtill medverkade bl. a. den småningom uppkommande stora olikheten i förmögenhet, som gjorde bötesstraffet mindre lämpligt och som man förgäves stundom hade sökt motverka genom att till bötesstraffet foga något slags äresstraff, som skulle vara kännbart även för de rike.

I fråga om t. ex. uppsåtligt dödande intager den äldsta bland våra rättskällor, den äldre västgötalagen, den ståndpunkt (bortsett från vissa »urbota» fall) att efter målsägandens val belägga gärningen med böter (till i lagen fastställt belopp) eller med fredlöshet. I landslagen har (såvitt det rör brottsling av manligt kön) rättsverkan skärpts till ovillkorligt dödsstraff för det fall att brottslingen omedelbart gripits (»å färsk gärning hos liket eller å flyende fot samma dag och dygn han gärningen gjorde»); i motsatt fall stod fortfarande valet mellan fredlöshet och böter i målsägandens skön. Småningom blev rättsåskådningen allt strängare: rättspraxis straffade varje »viljadråp» med döden, utan avseende på vare sig brottslingens kön eller tidpunkten för hans gripande. Missgärningsbalken i 1734 års lag är i några punkter strängare, i andra något mindre sträng än landslagen. Beträffande viljadråp sanktionerar den nyssnämnda ståndpunkt i rättspraxis (»dräper man eller qvinna någon med vilja och utan rätta lifsnöd; gifve lif för lif och gälle der hvarken förlikning eller målsägandens förbön»), i övrigt förekommer dödsstraff t. ex. vid förräderi, uppror, mordbrand, rån, våldtäkt,

blodskam; ävensom vid svårare former av tvegifte och horsbrott; likaså vid fjärde resan stöld oansett värdet o. s. v.

Denna stränga ståndpunkt — döds- (eller stympnings-) straff för svåra brott överhuvud — fortfar i den europeiska rätten till fram emot slutet av 1700-talet; vid denna tid inträder en mildring vare sig genom benådning eller genom lagstiftning — en rörelse, som ledde sitt upphov från upplysningsfilosoferna, av vilka somliga (t. ex. *Beccaria*) opponerade sig mot dödsstraff över huvud. På allvar genomfördes mildringen, i mån som fängelseväsendet (genom *Howards* m. fl. bemödanden) så reformerades, att frihetsstraffet kunde användas såsom det principala straffet även vid svåra brott. Den napoleonska lagstiftningen, som i mycket fotade sig på upplysningsfilosofien, kom sålunda att utmärka en ny epok. Bortsett från politiska brott, kom dödsstraffet från och med denna tid att i det hela inskränkas till vissa svårare fall av uppsåtligt dödande (berått mod, förgiftning, fadermord etc.) ävensom kanske vissa fall, där döden inträtt såsom ouppsåtlig verkan av annat svårt brott (rån, våldtäkt etc.). Denna ståndpunkt behärskar överhuvud 1800-talets lagstiftning till fram emot århundradets slut och intages även av vår gällande strafflag. Vid nämnda svåra fall hava flera lagar stadgat absolut dödsstraff (bl. a. Tyskland och Österrike; även engelsk rätt); några, såsom vår lag, dödsstraff alternativt med frihetsstraff. Men inom den ena såväl som den andra gruppen av rättsordningar utmärkes 1800-talets fortgång därav, att dödsstraffets faktiska tillämpning alltmera inskränkes (eventuellt genom benådning), så att det numera kan sägas, att dödsstraffet i Europas länder, även inom nyssnämnda område av de svåraste brotten, på sin höjd förekommer såsom undantag. Undertiden hava några europeiska länder (Rumänien, Portugal, Holland, Italien, Norge) uttryckligen upphävt dödsstraffet i den allmänna strafflagen; i andra länder (Finland, Belgien, Danmark) har det, vare sig genom domstolspraxis eller benådning, längesedan fallit ur

bruk; ryska lagen av 1903 har, liksom tidigare ryska lagar, dödsstraff endast för politiska brott. Av europeiska strafflagar, tillkomna från och med 1880-talet, saknas dödsstraffet i Hollands (1881), Portugals (1886), Italiens (1889) och Norges (1902), men förekommer i Finlands (1889), Bulgariens (1896) och Rysslands (1903).

Historiskt sett utgör sålunda dödsstraffets nuvarande förekomst i den europeiska rätten en ringa återstod från den tid, då döds- och stympningsstraffen voro de principala straffen för svåra brott överhuvud (redan av det enkla skäl, att inga andra lämpliga straff funnos att tillgå). Av detta historiska faktum kan man visserligen sluta, att dödsstraffet, såvitt utvecklingen fortgår i samma spår som hittills, inom en ganska nära framtid torde överallt försvinna ur de allmänna strafflagarne. Däremot bevisar det naturligen i och för sig ingenting om dödsstraffets eventuella företräden eller nackdelar i jämförelse med det straff, som skulle träda i dess ställe. För att i sistnämnda fråga bilda sig en mening måste man undersöka dödsstraffet med utgångspunkt från den uppgift, man överhuvud tillerkänner straff och straffrätt.

De skiftande uppfattningarna i våra dagar angående straffets väsen kunna fördelas på två motsatta ståndpunkter: straffet betraktas antingen såsom *vedergällningsstraff* eller såsom ett medel att förebygga den samhällsfara, som yttrat sig i och med brottet (*preventionsstraff*).

Vad först angår vedergällningen, vore från denna ståndpunkt dödsstraffets berättigande givet därmed, att det dels måste antagas vara ett svårare lidande än andra ifrågakommande straff, dels på denna grund måste anses oumbärligt för en viss krets av svåra brott, vilka eljest icke bleve vederbörligen vedergällda. Förstnämnda förutsättning måste i vår tid anses föreligga: andra tider, särskilt t. ex. den romerska, kunna ha haft den uppfattningen, att förlusten av frihet för hela livet var vida svårare än döden, men folkåskådningen i våra dagar reagerar icke längre

så. Vad beträffar den andra förutsättningen, kan det icke förvåna, att i primitiva samhällen svåra brott i gemen lett till dödsstraff eller fredlöshet: valet stod då i själva verket — såvida man ej åtnöjde sig med en oreglerad självhämnd — mellan dylika straff eller förmögenhetsstraff (eller förening av båda dessa former). Under den följande utvecklingen gäller samma reflexion, så länge staterna icke komma sig för att inrätta fångvårdsanstalter, som förtjäna detta namn. Även sedan detta skett, kan det ur vedergällningssynpunkt väl förstås, om lagstiftaren inom en viss krets av svåra brott, t. ex. uppsåtligt dödande, begånget under närmare bestämda, försvårande omständigheter, anser även livstids frihetsstraff såsom otillräcklig vedergällning och tillgriper dödsstraffet — alltså ståndpunkten i den napoleonska lagstiftningen och överhuvud under 1800-talets förra del.

Läget är emellertid numera i verkligheten överallt, och icke minst i vårt land, ett helt annat. Dödsstraffet inträder endast i undantagsfall, även inom det område, där lagen uppställt detsamma absolut eller alternativt; hos oss har det, som bekant, icke verkställts sedan år 1910. Att för dessa få fall använda ett straff, som faller utom straffsystemet i övrigt, borde — såvitt det skall försvaras ur vedergällningssynpunkt — förutsätta, att dessa fall vore på annat sätt väsensskilda från övriga svåra brott, än vad de i verkligheten äro. Synnerligen ofta torde det förhålla sig så, att ifrågavarande undantagsfall, där benådning icke äger rum, utgöras av brott, som i anseende till motiver och övriga omständigheter äro synnerligen svåra att förstå, som falla särdeles långt utanför brottets norm — ett massmord, företaget av ett obegripligt begär att döda, ett lustmord o. s. v. Men sådana undantagsfall, vilka lätt skapa en folkstämning, som kräver dödsstraffets verkställande, kunna i verkligheten alltid misstänkas för att stå den »förminskade tillräkneligheten» nära. Då nu vedergällningskänslan alldeles avstår från straff vid den fulla otillräkneligheten och finner sig tillfredsställd med nedsatt straff

vid den förminskade tillräkneligheten, så borde just vedergällningsstraffrätten vara mindre benägen att tillämpa det svåraste och alldeles exceptionella straffet på brott, som, om också det sjukliga tillståndet icke låter sig till fullo bevisas, dock måste starkt misstänkas närma sig ett sådant. Det kommer eljest lätt att ställa sig så, att det någorlunda normalt förlöpande brottet reguliärt belägges med livstids frihetsstraff, det i motivbildning och utförande påfallande egendomliga brottet, därvid likväl ingen grad av psykos kan påvisas, med dödsstraff; de brott, där egendomligheten växer till halvabnormitet, med nedsatt straff, t. ex. tio års frihetsstraff; och äntligen den fulla abnormiteten med hospital i stället för straff — ett sönderstyckat och inkonsekvent förfarande. Otvivelaktigt måste det inom en fullt genomtänkt vedergällningsstraffrätt synas riktigare, under förhandenvarande omständigheter, att även vid sådana egendomligheter i brottslingens person, som kunna väcka misstankar men icke innebära full bevisning om mindre tillräknelighet, stanna vid livstids frihetsstraff. Fall hava förekommit — Kraepelin anför ett sådant av sent datum — där trots noggrann undersökning ingen grad av psykos kunde i livet konstateras hos brottslingen, men där obduktionen visade utbredda hjärnförändringar.

Om åter straffet uppfattas såsom *prevention*, så innebär detta, att straffet skall vara ett medel att förebygga den genom brottet yppade samhällsfaran. Denna fara är dubbel: dels kan brottslingen misstänkas återkomma med nya brott, om inga åtgärder mot honom företagas, dels kunna andra, uppmuntrade av hans exempel, gå i hans fotspår. Såvitt straffet riktar sig mot förstnämnda fara, utgör det individualprevention; såvitt det avser den sistnämnda, är det allmänprevention. Dödsstraffet måste således prövas ur båda dessa synpunkter.

Individualpreventionen — avlägsnandet av den i brottslingens person liggande faran — kan vinnas på tre sätt: genom avskräckande, förbättrande eller oskadliggörande. Straffet kan innebära ett

sådant lidande för brottslingen, att han av fruktan för detsamma icke vidare begår brott; det kan göra honom till en nyttig medborgare t. ex. genom att vänja honom vid arbete och ordentlighet (även om det icke åstadkommer någon egentlig moralisk förbättring); det kan sätta honom fysiskt ur stånd att vidare begå brott. Tydligen bör straffet, där inga andra skäl tala emot, såvitt möjligt medtaga de två första av nämnda tre synpunkter och endast i nödfall inskränka sig till den tredje, oskadliggörandet: individualpreventivt sett finnes ingen anledning att djupare ingripa i brottslingens personliga förhållanden än som är nödigt för att avlägsna den i honom liggande samhällsfaran. Erfarenheten visar emellertid, att ett icke alldeles ringa antal brottslingar varken låta sig avskräckas eller förbättras: i dylika fall återstår, såvitt man vill göra allvar av individualpreventionen, intet annat än ett oskadliggörande. Hänsynet till den brottslige individen själv (och i viss mån även till samhällets eget intresse) medför emellertid, att man, då det gäller att *oskadliggöra,* icke i otid får tillgripa det bekväma medlet att helt enkelt *tillintetgöra* den oförbätterlige individen. I våra dagar behöves för oskadliggörande varken fredlöshet eller dödsstraff: ett alldeles tillräckligt resultat i detta avseende kan vinnas genom livstids inspärrning; och även detta medel lärer, i förbigående anmärkt, med nuvarande rättsåskådning icke kunna ifrågasättas mot den brottsling, som visserligen ständigt återfaller, men endast begår obetydliga brott (i sistnämnda fall lärer sålunda en konsekvent individualprevention icke vara praktiskt uppnåelig). Gäller det emellertid svårare brott, så bör oskadliggörande ske. Men kräves verkligen i *något* fall, i och för oskadliggörande, att ersätta livstidsinspärrning med dödsstraff? Intet hållbart skäl lärer stå att finna, varför just i fråga om det ringa fåtal brottslingar, där dödsstraff kunde tänkas komma till användning, inspärrningen skulle vara ett mera otillräckligt medel för oskadliggörande än i alla andra fall. Risken för rymning eller för begående av brott

inom straffanstalterna är med nuvarande inrättning av dessa anstalter minimal; för övrigt föreligger dylik risk i högre grad i fråga om otillräkneliga mördare, vilka dock anses tillräckligen oskadliggjorda genom inspärrning i asyl. — Ur individualpreventiv synpunkt måste man alltså korteligen säga, att dödsstraffet är *förkastligt*, så länge möjlighet till påverkan genom avskräckning eller förbättring ännu icke kan anses utesluten, och *obehövligt*, även då sådan möjlighet icke kan antagas.

Återstår hänsynet till *allmänprevention*. Frågan gäller här, huruvida det straff, som skulle träda i dödsstraffets ställe, alltså gemenligen frihetsberövande för livstid, kan antagas utöva en tillräckligt allmänprevenerande, d. v. s. allmänavskräckande verkan även i fråga om de svåraste brotten, eller om dödsstraffet måste bibehållas såsom det enda i tillräcklig grad allmänavskräckande. Innan experimentet var gjort, var man i denna fråga hänvisad till huvudsakligen teoretiska resonnemanger och från båda de motsatta sidorna förekommo försök att bevisa, vare sig att dödsstraffet eller att livstidsfängelset vore överlägset i avskräckande kraft. Sedan nu i flera länder experimentet verkställts, vare sig därigenom, att dödsstraffet uttryckligen upphävts i den allmänna strafflagen (och då gemenligen ersatts med någon form av livstidsfängelse) eller därigenom att det aldrig ådömes eller, om ådömt, aldrig exekveras, har man tillfälle att jämföra det praktiska resultatet av de olika strafformerna. Denna erfarenhet giver intet som hälst stöd för vare sig den ena eller andra straffformens överlägsenhet: om någon skillnad i berörda hänseende skulle finnas dem emellan, så är denna skillnad i varje fall så ringa, att den icke kan anses hava någon som hälst praktisk betydelse.

Medan sålunda *Finland*, där dödsstraffet icke tillämpats sedan 1826, under första årtiondet efter denna tidpunkt uppvisar ett absolut årsmedeltal av 24 fall utav (domar för) uppsåtligt dödande, visar det femtio år senare, för 1870-talet, ett årsmedel-

tal av endast 10 sådana fall (i trots av den ökade folkmängden). Under de senaste åren hava visserligen brottssiffrorna i Finland starkt stigit, men detta beror uppenbarligen på kända sociala och politiska förhållanden. I *Belgien* tillämpades dödsstraffet sista gången år 1863 och antalet domar för mord har sedan dess icke stigit (promilletalet, som år 1861 var 0,006, var år 1910 endast 0,002). Detsamma är förhållandet i *Danmark*, där ingen avrättning ägt rum sedan 1892. I *Norge* avskaffades dödsstraffet genom den nya strafflagen 1902. Sedan 1875 har emellertid ingen avrättning ägt rum och siffrorna för uppsåtligt dödande, som redan förut voro exceptionellt små, hava alltjämt så förblivit. I *Holland* avskaffades dödsstraffet 1870. Vid den nya strafflagens antagande år 1881 återupptogs frågan och, då siffrorna för med dödsstraff belagda brott voro betydligt mindre under 1870- än under 1860-talet (57 mot 82), segrade även nu dödsstraffets motståndare. Efter lagens antagande hava siffrorna alltjämt förblivit små, om ock för några år sedan någon höjning av siffrorna för svåra brott överhuvud inträdde, antagligen beroende bland annat på de allt för korta frihetsstraffen (den holländska lagen utsätter aldrig minima). I *Rumänien* avskaffades dödsstraffet år 1864. Siffrorna hava sedan dess varit i sjunkande: det absoluta talet för uppsåtligt dödande, som år 1864 utgjorde 204, var under 1880-talet, genomsnittligen pr år, 188 och under 1890-talet 183. Från *Portugal*, där dödsstraffet likaledes avskaffades 1864, föreligger intet statistiskt material för äldre tid; i den nya strafflagen av 1886 återupptogs emellertid *icke* dödsstraffet. Uti *Italien* avskaffades dödsstraffet genom strafflagen 1889. Under lagens förberedelsetid hade meningarna varit delade. Då dödsstraffets motståndare segrade, berodde detta till god del på erfarenheterna från Toscana, där dödsstraffet på de närmaste femtio åren icke hade verkställts (och under någon tid varit formligen avskaffat), men siffrorna för de svåraste brotten varit vida lägre än eljest i Italien. Under de närmaste tjugo åren efter strafflagens an-

tagande sjönk promilletalet av de svåraste brotten mot kroppslig okränkbarhet successivt ned till ungefär hälften av 1880-talets medelsiffra. I *Schweiz* avskaffades dödsstraffet genom en förbundslag 1874, sedan en del kantoner upphävt det genom kantonallagar. Då nämnda förbundslag genom referendum upphävdes år 1879 och frågan ånyo lades i kantonernas hand, återinfördes dödsstraffet i en del kantoner, som motsatt sig förbundslagen, men icke i någon kanton, där det år 1874 var avskaffat; för närvarande saknas dödsstraffet i 15 kantonallagstiftningar med omkring $^3/_4$ och kvarstår i 10 kantonallagstiftningar med omkring $^1/_4$ av Schweiz' befolkning. Då *Tyskland* år 1871 medtog dödsstraffet i den nya strafflagen (ehuru några stater förut avskaffat det), berodde detta icke på erfarenhetsskäl utan på pression från regeringens sida.

En jämförelse mellan å ena sidan de länder, som bibehållit och praktiserat dödsstraffet, å andra sidan de länder, som avskaffat det eller upphört att använda det, ger lika litet något stöd för dödsstraffets överlägsenhet såsom allmänprevention. Siffrorna för de svåraste brotten äro för ingen del lägre inom den förra gruppen än inom den senare. Där i sådant avseende en bestämd skillnad kan göras, går denna efter helt andra linjer: sydeuropeiska länder t. ex. hava genomgående vida högre mord- och dråpsiffror än nordeuropeiska, med eller utan dödsstraff. I allmänhet minskas de svåraste brotten med kulturens fortgång, men man kan alldeles icke påstå, att denna minskning försiggått hastigare i länder med dödsstraff. Icke heller kan man säga, att, i länder med dödsstraff, de med detta straff belagda brott skulle — jämfört med länder av motsatt ståndpunkt — utgöra en mindre proportion i förhållande till andra brott; exempelvis utvisar för år 1904 Spanien, *med* dödsstraff, proportionen 1:40 mellan mord och tjuvnad, medan Norge, *utan* dödsstraff, för samma år utvisar proportionen 1:2600.

Den ståndpunkt att behålla dödsstraffet i lagen, i beräkning

att reguljärt icke använda detsamma men likväl hava det »i reserv» för alldeles särskilt svåra fall, kan icke gillas. Dessa »särskilt svåra» fall bliva sådana, där en folkstämning av någon anledning uppjagas, merendels på grund av brottsförloppets mer eller mindre abnorma beskaffenhet, då i själva verket allt skäl finnes för den misstanke, att även brottslingen lider av någon latent form av abnormitet. Och även där så icke skulle vara förhållandet, kommer ett dylikt enstaka användande av ett straff, så heterogent i förhållande till straffsystemet i övrigt, lätt att verka såsom slump: på grund av svårigheten att fullständigt intränga i brottslingens motiver och övriga inverkande omständigheter komma meningarna nästan alltid att vara delade om vilka fall som böra hänföras till dessa extrema. Men även om någon så exakt mätning av brottets svårhet vore möjlig, så kunde det endast ur vedergällningssynpunkt försvaras att mot dessa fall — den fulla tillräkneligheten förutsatt — använda dödsstraff. Ty ur preventionssynpunkt är, såsom visat, livstids inspärrning fullt tillräcklig.

Hela den föregående argumenteringen vilar emellertid på den förutsättningen, att det ordinarie straffsystemet är fullt tillämpligt och effektivt. Under normala förhållanden kan detta icke betvivlas. Däremot blir det en öppen fråga, huruvida det kan anses gälla under krigstid. Att för närvarande upphäva dödsstraffet, såvitt angår gärningar, som falla inom krigslagen och som begåtts under krigstid, kan därför icke anses tillrådligt. Å andra sidan kan den omständighet, att man beträffande sådana brott måste stanna vid *status quo*, på intet sätt utgöra något skäl att behålla dödsstraffet även för andra gärningar, de må vara att bedöma efter krigslag eller annan lag. Upphävandet av dödsstraff synes sålunda böra omfatta dels hela den allmänna strafflagens område dels strafflagen för krigsmakten med undantag av krigsartiklarna.

Upphävandet av dödsstraffet skulle ju kunna tänkas för-

bundet med en omläggning av straffsatserna överhuvud för de svåra brotten. Detta bleve oundgängligt, därest man för de fall, som för närvarande alternativt beläggas med »dödsstraff eller straffarbete på livstid» ville bibehålla en latitud och sålunda alternativt med livstidsstraffet uppställde straffarbete på viss tid, t. ex. tio år. Då emellertid för närvarande revision av hela strafflagen pågår, synes lämpligast att stanna på den ståndpunkt, som i själva verket nu är så gott som praktiskt gällande rätt, d. v. s. att för de fall, där lagen uppställer straffskalan »dödsstraff eller straffarbete på livstid», helt enkelt borttaga det första alternativet och sålunda stadga straffarbete på livstid såsom absolut straff. Härigenom undvikes varje rubbning i det bestående straffsystemet.

HISTORIK

Svensk rätt.

Enligt gammal svensk rättsordning, sådan denna träder oss till mötes i våra landskapslagar, hade livets förlust såsom straff i samhällets hand en jämförelsevis begränsad omfattning. Sålunda stadgar exempelvis Östgötalagen dödsstraff för blott ett fåtal svåra förbrytelser, såsom landsförräderi, uppsåtligt dråp, trolldom och stöld. De exekutionssätt, lagen nämner, äro stegling, stenande, hängning och halshuggning. — Utom dödsstraffet har rättssamhället på denna tid vid sin kamp emot grova lagöverträdelser använt åtskilliga andra reaktionsformer: utstötande ur samhället (fredlöshet), brännmärkande såsom niding, höga böter, konfiskation o. s. v.

Länge kvarstod emellertid den ursprungliga befogenheten för den förfördelade och hans släkt att på egen hand utöva vedergällning, t. ex. att taga dens liv, som anträffades under begående av äktenskapsbrott, att på stället nedhugga den, som begått dråp, att »skjuta» en mordbrännare in i den eld, han antänt, o. s. v.

Här är icke platsen att genom tiderna söka följa den omvärdering i åskådningssättet och den maktförflyttning, som slutligen kom den enskilde att avstå från att själv »hämta släktens och sin egen ära åter» genom att hämnas. Steg för steg ökades och befästes statens straffmakt och utformades på grundvalen av det system, vars huvuddrag framskymta i landskapslagarna. Dödsstraffet fick härvid en vidsträckt användning och för övrigt sökte man på olika sätt tillfoga brottslingen lidande genom att träffa hans ömtåligaste intressen, sådana som liv,

kroppslig integritet, egendom, ära och delaktighet i det borgerliga eller kyrkliga samhället. Den punkt, varemot den modärna straffrätten riktar sitt huvudsakliga angrepp, nämligen den personliga rörelsefriheten, blev däremot länge jämförelsevis oantastad, något som sammanhängde bl. a. med rent praktiska förhållanden.

Ännu i 1734 års lag finna vi en straffrätt, i allt väsentligt uppbyggd i enlighet med dessa principer. När frihetsstraff förekomma, äro de merendels av kort varaktighet och hava vanligen karaktären av fängelse vid vatten och bröd. Dock användes även allmänt arbete »i järn», »under Konungens häkte», »vid kyrka, slott eller fästning» o. s. v., mera sällan enkelt fängelse. Flitigt nyttjas dödsstraff (vanligast halshuggning, eljest hängning) med eller utan kvalifikationer av skilda slag, såsom handens avhuggande, den döda kroppens rådbråkning, stegling, förbrännande eller skymfliga begravning; vidare spö eller ris (hudstrykning), böter och konfiskation samt, för ämbetsmän, avsättning m. m. Även användes frändömande av äran samt andra anordningar, som till sin avsikt eller åtminstone faktiska verkan berövade brottslingen hans medborgerliga anseende. För vissa fall förekommer ännu landsflykt samt någon gång, att brottslingen skall vara »fridlös över hela riket och alla därtill liggande länder».

Dödsstraffet stadgas för följande brott:

1. Hädelse, som ej begåtts av obetänksamhet, och trolldom.

2. Förräderi och vissa inledande åtgärder därtill (inbegripet även s. k. negativ delaktighet) samt allehanda statsfarliga handlingar, t. ex. utspridande i ont uppsåt av lögner och falska rykten, som röra rikets säkerhet eller varmed åstadkommes »allmänt buller och oväsen».

3. Majestätsbrott, t. ex. lasteligt tal emot konung, drottning eller tronföljare. Ävenså ärerörig och osann tillvitelse emot riksråd för ämbetets skull.

4. Hugg och slag å domare eller annan ämbetsman i eller

för ämbetet. Uppror[1] och »upphissande» till olydnad emot överheten. Våldsamt befriande av fånge, då sår, blånad eller blodvite därvid uppkommer.

5. Resande av livsfarligt vapen i vredesmod, om det sker i kyrka under gudstjänsten eller där rättegång hålles, och försåvitt någon skada sker.

6. Uppsåtligt spillande av människoliv; utan undantag för duell eller barnamord, varom tvärtom stadgats särskilt stränga bestämmelser. Vid det fall, att flere personer tillsammans begått dråp, användes metoden att utlotta en av dråparna att undergå dödsstraff.

7. Vådadråp, vare sig dödsolyckan varit en direkt följd av uppsåtlig misshandel eller inträffat under utövandet av vissa särskilt svåra förbrytelser. Så t. ex. när dråpet skett under hemfridsbrott i berått mod för att skada göra eller i lika beskaffat uppsåt under överfall å väg eller gata; under olaga bemäktigande av någons person; under pinande till bekännelse; när man lagt sig i försåt för att skada annan till liv eller lem o. s. v.

Även vållande av barns död till följd av, att modern »vräkt ut» det å mark eller gata. Fosters läggande å lönn under vissa misstänkta omständigheter.

8. Fosterfördrivning.

9. Försök till förgiftning. Tillredande av gift i uppsåt att någon därmed förgöra. Förgiftning av varor m. m. i uppsåt att skada någons liv eller hälsa.

10. Misshandel å föräldrar. Fasttagande av annan och utrivande av hans ögon eller dylikt övervåld. Att såra och illa hantera den som lidit skeppsbrott.

11. Falsk angivelse av argt uppsåt eller mened, då saken går å liv.

12. Mordbrand. Upptändande av falska eldar m. m. för

---

[1] Utom upphovsmannen skulle, efter lottning, var tionde man avrättas.

att förleda sjöfarande och framkalla skeppsbrott, försåvitt »skada och skeppsbrott» vållas. Elds åsättande å strandad eller landdriven farkost, däri folk eller gods är.

13. Våldtäkt. Hävdande av avvita kvinna eller den, som ej fyllt tolv år. Våldsamt bortförande av annan mans hustru eller fästekvinna mot hennes vilja.

14. Enkelt horsbrott, fjärde resan, försåvitt beträffar den gifte gärningsmannen. Dubbelt horsbrott utan inskränkning. Tvegifte, i vad saken rör den förut gifte gärningsmannen samt under förutsättning, att beblandelse ägt rum.

15. Blodskam i vissa led samt alltid där det varit förbundet med horsbrott. Tidelag.

16. Kyrkstöld; ävensom vanlig stöld tredje resan, om det tillgripnas värde översteg 100 daler, och fjärde resan utan hänsyn till värdet, såsom ock alltid, då tillgreppet ägt rum under utnyttjande av särskild nöd och fara. Med tredje resan stöld jämställdes andra resan anstiftan av minderårig eller under missbruk av husbonde-, föräldra-, förmyndare- eller förmansställning.

17. Rån och försök till röveri.

18. Uppbördsmans förskingring av allmänna medel till mer än 2000 dalers värde. Falskmyntning av den, som myntning förtrodd är.

Icke ens denna vidlyftiga uppräkning täcker dock alla de olika brott, där dödsstraff under missgärningsbalkens tid kunnat komma i fråga. Stadganden av senare datum än nämnda lag finnas, vilka fastställa dödsstraff bl. a. för inbrottsstöld (en bestämmelse, som dock tämligen snart upphävdes), för tillgrepp av penningar ur brev, samt för svek och bedrägeri med bankosedlar.

Bekant är, hurusom Konung Gustaf III, intagen av då i Europa rådande reformiver, hade att övervinna mycket motstånd, innan rikets ständer kunde förmås att inskränka dödsstraffets tillämplighetsområde. De ord, han vid beredningen av denna fråga uttalade i justitiekonseljen, må här i sammandrag bringas

i erinran. Konungen förklarade, att han hade svårt att falla från den mening, att straffen mindre vore till för att hämna lagens överträdelse än för att uppväcka varning och förskräckelse hos en brottsligt sinnad människa. En skyldig plikt och säker grund, varifrån en lagstiftning icke borde vika, vore att såvitt möjligt spara människoblod. De många dödsstraff, som uti Sveriges lag vore utstakade, stode icke i samklang med denna grundsats. Konungen föreställde sig, att det torde anses grannlaga och betänkeligt att röra vid denna fråga för ett rikets stånd, som kunde falla i den tanka, att religionens regler därigenom bleve lidande. Men religionens regler och dess sanna samt välgörande grunder vore icke ett och detsamma. Konungen skulle önska, att dödsstraff väl vore i lagen synliga, om de kunde avskräcka från missgärningars begående, men att tillika därmed vore förenad en nästan oövervinnelig inskränkning mot deras verkställighet, ty att spara ett människoliv vore en välgärning mot riket och mänskligheten.

Personligen lär Konungen från början hava önskat framlägga förslag till dödsstraffets borttagande ur lagen för alla de brott, där 1734 års lag stadgat detta straff, med undantag allena för förräderi och fadermord. Vida mindre blev dock föreslaget i den kungliga propositionen och dock förmådde denna endast delvis tillvinna sig ständernas godkännande. Dödsstraffet upphävdes genom K. F. den 20 jan. 1779 för trolldom (vilket brott alldeles avfördes ur lagen), utspridande av falska rykten, de där röra rikets säkerhet etc., fritagande av fånge under våld å den bevakande, våldtäkt, hor, tvegifte, kyrkstöld, återfall i tjuvnad samt slutligen, såsom det brukar heta, för barnamord. I själva verket gällde lagändringen i sistberörda hänseende allenast det brott, som enligt nuvarande terminologi betecknas såsom fosters läggande å lönn under sökt enslighet. Barnamord i egentlig mening, såväl som fosterfördrivning, skulle allt framgent vara belagt med dödsstraff, vid förstnämnda förbrytelse

fortfarande kvalificerat enligt bestämmelsen, att modern efter skedd halshuggning skulle å båle brännas.

Där dödsstraffet upphävdes, sattes i dess ställe kroppsstraff, i de flesta fall i förening med fängelse, med eller utan arbete, å fästning eller tukthus.

I sin tillämpning var 1700-talets svenska straffrätt icke fullt så hårdhänt, som det kan synas av ovan lämnade redogörelse. Lagens dödsstraffsbestämmelser voro visserligen nästan genomgående absoluta. Men bortsett från Konungens benådningsrätt hade genom särskilda s. k. leuterationsförfattningar hovrätterna erhållit befogenhet att, när mildrande omständigheter funnos föreligga, leuterera eller nedsätta och mildra straffen efter som skäligt kunde prövas, en rättighet, som ock torde i ganska vidsträckt mån hava begagnats. Ingen dom i livssak fick enligt allmän lag gå i fullbordan, förrän densamma varit underställd hovrätts prövning. I riksrådets utlåtande med anledning av K. Gustaf III:s proposition om dödsstraffet heter det, att uti missgärningsbalken finnas några dödsstraff utsatta, vilka allt sedan lagens tillkomst aldrig gått i verkställighet utan städse av överdomstolarna blivit leutererade. Rådbråkning har icke veterligen ägt rum, sedan missgärningsbalken trädde i kraft.

Härmed vare dock ingalunda sagt, att icke den svenska lagskipningen, även om den varit i tillämpningen mildare än sin bokstav och måhända avsevärt mera återhållsam än i åtskilliga andra länder, dock visserligen använde dödsstraffet i betydande utsträckning. Man har beräknat, att antalet avrättade i Sverige och Finland med en sammanlagd folkmängd, växlande från något över två till nära tre millioner, under åren 1749—98, alltså på femtio år, uppgått till mer än 1300 personer, en siffra, som antagligen betydligt understiger den riktiga. Därvid synes dödsstraffet länge hava använts mestadels emot mord, barnamord, tidelag och blodskam, mera sällan för enkelt dråp, stöld, rån eller röveri, några få gånger för högförräderi. Ensamt

för barnamord avrättades under de nio åren 1749—57 tillsammans nittiotvå kvinnor och för tidelagsbrott under åren 1751—78 tillsammans 151 personer.

För varje tiotal av år märkes dock under nyssberörda tid en successivt fortskridande, mycket avsevärd nedgång i avrättningarnas antal, ehuru folkmängden samtidigt tillväxte. Räknat från 1749 synes antalet exekutioner hava på femtio års tid nedgått till ungefär fjärdedelen. Dödsstraff för tidelag, avskaffat först genom nu gällande strafflag, torde icke hava varit tillämpat sedan år 1788, dödsstraff för barnamord näppeligen efter år 1830 o. s. v. Sista gången någon i Sverige hängdes för stöld lär hava varit år 1797 (för stöld ur postväska). Fram på 1830-talet förekommo i medeltal 18 avrättningar årligen (på 60 dödsdomar).

Även på lagstiftningens väg fortsatte man småningom att inskränka dödsstraffet. Så blev detta avskaffat för förskingring av allmänna medel 1823, för stöld ur brev 1835, för lasteligt tal och skrift emot vissa kungliga personer samma år samt för »upphissande» till olydnad emot överheten och för uppror 1849. Rådbråkning avskaffades 1835, högra handens avhuggande samt den döda kroppens styckning och utsättande på stegel eller förbränning 1841.

I det stora hela kvarstod emellertid dödsstraffet orubbat i lagen ända fram till 1800-talets mitt. Det gamla straffsystemet hade dock efter hand genom åtskilliga lagändringar alltmer råkat i upplösningstillstånd och småningom mognade den omvälvning i åskådningen samt genomfördes steg för steg den utveckling av rikets fängelseväsen, som omsider på 1850- och 60-talen medförde, att frihetsstraffet kom att bliva vårt lands huvudsakliga straffmedel.

Nu avskaffades dödsstraffet för rån och »nidingsstöld» 1855, för falskmyntning 1858, samt för barnamord, för fosterfördrivning, dråp och varjehanda våldsgärningar och giftförbrytelser 1861.

Adertonhundratalets förra hälft kan i straffrättsligt hänseende

icke utan skäl benämnas den Richertska perioden. I då pågående stora omdaningsarbete, som utgick från den s. k. lagkommittén och som småningom utmynnade i 1864 års strafflag, stod J. G. Richert såsom erkänd centralpersonlighet, allmänt ansedd som kommitténs inflytelserikaste man. Det må i detta sammanhang alltså vara befogat att något dröja vid hans tankegång beträffande dödsstraffet, hälst mycket av vad han yttrat än i dag har oförminskad giltighet.

I sin reservation till lagberedningens förslag uttalar Richert såsom sin »sista bekännelse» i fråga om dödsstraff bl. a. följande: »Jag tänker ej inlåta mig i tvist om det, som skulle kunna få namn av dödsstraffets filosofi, emedan jag ogärna famlar efter filosofiska grunder, där de ej finnas, och emedan saken ej beror på det ena eller det andra av de lärosystemer, som för en längre eller kortare stund kämpa om övervikten. Jag är alldeles ense både med dem, som påstå, att, om det är samhällets plikt att verkställa dödsstraff, detta också är samhällets rättighet, och med dem, som förklara dödsstraffen för rättmätiga under förutsättning att de äro nödvändiga. Dessa satser, uttryckande i olika ord en och samma mening, äro klara som dagen, och skulle ej tåla den ringaste motsägelse, om de icke förutsatte såsom givet, just vad som skulle bevisas. Rättigheten förutsätter plikten, och plikten förutsätter nödvändigheten; men själva den nöd, som skall giva staten makt att utöva dråp under namn av straff, liknar däri allt annat nödvärn, att den icke kan godkännas utan bevis. Hittills har dock icke, mig veterligen, en sådan nödvändighet blivit med någon, för den fördomsfria prövningen fullt tillfredsställande bevisning ådagalagd, och en så beskaffad bevisning lärer ock hädanefter — och för alltid — komma att saknas. Man antager nödvändigheten av dödsstraff, därföre att man tror på denna nödvändighet. Det är således tron allena, som även här skall göra tillfyllest.

Nu är det likväl icke så med var och en tro, som med var

och en sanning, att den består i evighet. Av tron givas många slag, och den är underkastad varjehanda omväxlingar, så att vad den ena tiden varit tro, kan en annan tid vara vantro eller vidskepelse. Härom lämna alla länders lagar, i avseende på dödsstraffen, de ymnigaste vittnesbörd.

Jag behöver ej omtala, huru tänkesätten förändrat sig i fråga om verkställandet av dessa straff. Det är en känd sak, att man numera icke anstränger uppfinningsgåvan, såsom man fordom gjorde, för att, genom dödsstraffens utstofferande med allt upptänkligt prål av grymhet, liksom i en ram av filigransarbete efter tidens smak infatta tron på deras nödvändighet. Jag vill blott antyda, såsom en osviklig mätare på den alltjämt avtagande styrkan i denna tro, den betydliga minskning i antal, som dödsstraffen tid efter annan undergått.

— — — Ju mer man i världshistorien betraktar fortgången av människosläktets utveckling, och ju mer man däri skönjer en högre ledning, från mörker till ljus, från våld till rätt, från blodhämnd till förbättringsstraff; ju mer klarna de moln, som skymma framtiden, och ju mer bortfaller all misströstan därom, att även dödsstraffen en dag — och den icke alltför långt avlägsen — skola ur lagarna utplånas. Jag bekänner, att jag, ifrån den första stund jag börjat tänka något i denna sak, aldrig kunnat förmå mig att tro på dödsstraffens nödvändighet. Jag tror på statens plikt att hylla, icke den försoningslära, som ropar efter liv för liv, men den, som vill ingen syndares död, utan att var och en omvänder sig och lever. — — — Min innerliga övertygelse är, att i samma mån som staterna, under medvetande av sitt rätta mål, fortgå på den äkta humanitetens bana, d. v. s. i samma mån som de kristnas, i detta ords stora och sanna betydelse, i samma mån skola alla de straff, som kräva, icke människors förbättring, utan människors blod, bliva en styggelse även på jorden. Med denna övertygelse går jag i graven, fullt

förvissad, att dödsstraffen icke, i något samhälle med verklig kultur, skola ett halft sekel överleva mig.

Men så fast min tro i denna del är, har jag likväl icke den förmätenheten att vilja göra den till lag för andra. Då mängden av mina landsmän, så vitt jag haft tillfälle att inhämta, anser dödsstraffen för alldeles nödvändiga i närvarande tid, har jag icke vågat på min enskilda övertygelse grunda ett förslag till uteslutande av dessa straff ur den nya lag, som nu är i fråga. — — — Jag anser det (dödsstraffet) varken kunna eller böra i denna stund uteslutas ur lagen; men jag är säker, att det i tillämpningen, allt efter som begreppen även häruti hunnit ljusna, skall under en kommande tid, likasom det gjort under den förflutna, mer och mer gå ur bruk, till dess det kan, jämväl ur lagen, alldeles försvinna.»

Lagkommittén hade i sitt år 1832 tryckta strafflagsförslag alternativt yrkat borttagande av dödsstraffet, medan lagberedningens förslag av år 1844, till vilket ovanstående är anslutet såsom Richerts särskilda yttrande, på sitt program hade allenast bibehållande av dödsstraffet. Beträffande omfattningen av nämnda straff står beredningens förslag i närmaste överensstämmelse med vad som sedermera blev gällande lag, medan kommitténs förslag är vida mer återhållsamt och stadgar dödsstraff blott för förräderibrott (dock icke för spioneri), för förgripelse å konungens person samt för mord och förgiftningsdråp ävensom för mened och falsk angivelse, som leder till, att oskyldig undergår dödsstraff; däremot ej för dödande i övriga fall. Både kommittén och beredningen belägga dock med dödsstraff ett brott, som strafflagen icke upptagit, nämligen uppsåtligt utspridande av allmänfarlig pest, därav någon ljuter döden. Kommittén, men icke beredningen, stadgar straffmildring för den, som förkortar en dödligen sårad eller dödssjuk persons levnad på hans egen begäran. Beredningsförslaget innehåller dödsstraff för dråp av skyldeman i rätt uppstigande led.

I båda förslagen uppträder dödsstraffet genomgående i absolut form. Richert hade i ovanberörda reservation yrkat, att även vid de svåraste brotten möjlighet skulle beredas domaren att i stället för dödsstraff välja högsta frihetsstraff. Steg för steg vann detta yrkande alltmer avseende i lagstiftningen. Ännu i K. F. den 4 maj 1855 angående stöld m. m. uppträder dödsstraffet i absolut form för vållande av någons död vid begående av rån. K. F. den 29 jan. 1861 angående mord m. m. intager en medlande hållning. Den belägger dödande av maka eller skyldeman i rätt uppstigande led med ovillkorligt dödsstraff, även där dråpet skett i misshandel med berått mod utan avsikt att dräpa. Däremot bestämmes bland annat beträffande vanligt mord, att, försåvitt brottet är under synnerligen mildrande omständigheter förövat, dödsstraffet kan få utbytas emot straffarbete på livstid. Slutligen har 1864 års strafflag oinskränkt genomfört alternativiteten [1].

Dödsstraffet är i gällande lag stadgat endast för svåraste arter av förräderi, majestätsbrott, uppsåtligt dödande samt slutligen även för vållande till annans död i åtskilliga fall, där döden följt av vissa allvarliga förbrytelser, såsom våldtäkt, rån m. m., på sätt sedermera skall i annat sammanhang närmare omförmälas.

Så som dödsstraffet reglerades i 1864 års strafflag har det sedan kvarstått i huvudsak orubbat.

Tack vare den överallt genomförda alternativiteten i lagen mellan dödsstraff och annan straffart, har rättstillämpningen haft tillfälle att i hög grad undanskjuta dödsstraffet från användning. Åren 1865—1889 sakfälldes för fullbordat mord eller förgiftningsdråp i årligt medeltal 12.04 personer, men dödsdömdes för samma slags brott 3.00 personer. För tiden 1890—1912 utgöra motsvarande siffror 5.91 och 1.17.

Vad angår verkställandet av avrättningar, märkes en väsentlig skillnad emellan tiden före och efter 1860-talets ingång. Man

[1] Bestämmelsen i 14: 6 har nämligen liknande karaktär som nyss åberopade stadgande i 1861 års förordning.

erhåller för löpande femårsperioder följande årliga medeltal, nämligen 1830—34: 18.2, 1835—39: 17.4, 1840—44: 6.6, 1845—49: 7.2, 1850—54: 6.8, 1855—59: 7.6, 1860—64: 3.0, 1865—69: 0.4, 1870—74: 0.2, 1875—79: 0.6, 1880—84: 0.4, 1885—89: 0.2, 1890—94: 0.4, 1895—99: 0.0, 1900—04: 0.6, 1905—09: 0.0, 1910—14: 0.2, 1915—19 0.0. Under strafflagens giltighetstid, alltså från och med år 1865 intill nu, hava inalles 15 personer avrättats, nästan undantagslöst dömda för mord med eller utan komplikationer med annat brott, nämligen 1866: 2, 1872: 1, 1876: 2, 1879: 1, 1882: 2, 1887: 1, 1890: 1, 1893: 1, 1900: 3 samt 1910: 1.

Förslag hava tid efter annan väckts att genom lagstiftning avskaffa eller legalt inhibera dödsstraffet såsom allmän straffart. Vid 1862—63 års riksdag beslöt bondeståndet för sin del med 40 röster mot 37, att ifrågavarande straff icke skulle intagas i den nya strafflagen, och vid riksdagen 1865—66 biföll samma stånd enhälligt en inom detsamma väckt motion om dödsstraffets suspendering under en tid av tio år och dess ersättande med straffarbete på livstid, för att erfarenhet skulle såmedelst vinnas, om icke rättssäkerheten i landet skulle kunna tryggas utan att avrättningar ägde rum. Icke heller det förslaget kunde tillvinna sig de övriga ståndens bifall. Det avböjdes av lagutskottets flertal under åberopande, att ett dylikt riksdagsbeslut kunde anses innefatta ett ingrepp i den kungliga benådningsrätten. — Då under nya riksdagsskickets första år motion om dödsstraffets avskaffande ånyo frambars, var emellertid utgången nära att bliva en annan. Motionen avstyrktes med knapp majoritet av lagutskottet under hänvisning till det förhållande, att, då strafflagen få år tidigare antagits, Kungl. Maj:t och riksdagen gemensamt efter allsidig och omsorgsfull prövning hade funnit föreställningen om dödsstraffets nödvändighet ännu med rättsmedvetandet så införlivad, att straffartens borttagande ej kunde äga rum med stöd i detta medvetande. Dödsstraffet skulle, menade utskottet, i allt fall inom kort de facto bortfalla, i det allmänna meningen upphörde att ut-

kräva detsamma. Man borde avvakta de erfarenheter, som kunde vinnas av den nyss antagna lagen. I trots av detta avstyrkande bifölls emellertid motionen med 103 röster mot 53 i andra kammaren och blev i den första med blott 39 mot 38 avslagen. Följande år väcktes i båda kamrarna motioner i enahanda syfte och möttes nu med tillstyrkande av lagutskottet, som funnit sig övertygat, att lagändringen verkligen ägde stöd i allmänna rättsmedvetandet, men avslogs av både första och andra kammaren. Liknande motioner hava sedermera vid riksdagarna 1872, 1893 (detta år väcktes motion även om dödsstraffets suspendering), 1901 och 1908 på hemställan av lagutskottet avslagits.

Åren 1909 och 1912 blevo i ämnet väckta motioner av lagutskottet avstyrkta samt av första kammaren avslagna, medan åter andra kammaren antog ett skrivelseförslag i motionernas syfte, förstnämnda år utan omröstning och år 1912 med 119 röster emot 54.

De tre sistberörda årens lagutskott hade vid sitt avslagsyrkande åberopat i huvudsak enahanda motivering: Staten borde äga all den rätt i förhållande till sina medlemmar, som statsändamålet fordrade, jämväl till offer av människoliv, om så funnes oundgängligt för att skydda sig emot angrepp å den inre rättsordningen, lika väl som emot yttre fiender. Såsom ett sista medel att upprätthålla rättens och statens auktoritet vore dödsstraffet fortfarande behövligt i Sverige, och dess befintlighet i svensk rätt uppbures av ett allmänt medvetande, som understundom även kunde påkalla dess tillämpande. Dock vore det med hänsyn till de grövsta förbrytelsernas alltjämt fortgående avtagande att hoppas, att dödsstraffets användning skulle allt mer inskränkas. I allt fall syntes, yttrar 1912 års lagutskott, då strafflagstiftningen i dess helhet vore under omarbetning och jämväl den förevarande frågan därvid bleve föremål för bedömande, någon åtgärd från riksdagens sida med anledning av motionen icke vara erforderlig.

Emellertid utgavs år 1916 det av juris professorn Johan Thyrén på offentligt uppdrag utarbetade förberedande utkast till en ny strafflags allmänna del, däri dödsstraffets avskaffande föreslås. Frågan blev härefter ånyo framdragen inför riksdagen genom motion vid 1919 års lagtima riksdag; och under anslutning i huvudsak till utkastets motivering fann sig lagutskottet nu böra uttala sig för ett borttagande av dödsstraffet ur allmänna lagen samt den del av strafflagen för krigsmakten, som är avsedd att gälla under fredstid. Utskottet framhöll härvid särskilt det önskvärda uti, att frågan om dödsstraffet finge avgöras för sig utan sammanhang med den övriga strafflagsrevisionen, så att uppmärksamheten, när den senare frågan förekomme, mera odelat kunde få riktas på densamma. Däremot fann utskottet starka betänkligheter möta mot dödsstraffets avlägsnande ur krigsartiklarna, tillämpliga i fråga om brott, förövade under krigstid eller eljest under tid, då rikets krigsmakt är mobiliserad. Förhållandena äro, yttrar utskottet, i sistberörda läge så utomordentliga, att möjlighet torde saknas att på det sätt och i den utsträckning, som vore önskvärt, genom fängelsestraff oskadliggöra ifrågavarande grova förbrytare.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t ville, utan avvaktande av en allmän strafflagsreform, efter verkställd utredning låta utarbeta och för riksdagen framlägga förslag till borttagande av dödsstraffet såsom straffart i den allmänna strafflagen ävensom taga under övervägande, i vilken omfattning dödsstraffet måtte kunna borttagas jämväl ur strafflagen för krigsmakten, samt för riksdagen framlägga det förslag, som härav kunde föranledas. Denna hemställan bifölls av andra kammaren utan votering men avslogs medelst anlitande av den förseglade sedeln av första kammaren med 46 röster mot 45.

Utländsk rätt.

Betraktar man, efter ovan framställda översikt av dödsstraffets svenska utvecklingshistoria, samma spörsmål i andra länder, så visar sig även där en sedan länge fortskridande nedgång i dödsstraffets användning, såväl i lagstiftning som i praxis.

Antalet med dödsstraff belagda brott har i lagarna mer och mer reducerats. I de fall, där straffet kvarstår, har lagstiftningen på olika sätt och i stigande utsträckning berett väg för domstolen att alternativt tillgripa annat straff. Tillika synes rättsskipningen ofta visat sig benägen att i mildrande riktning utnyttja gällande bestämmelser; understundom torde den ock vid fråga om dödsstraff hava gått något längre i eftergift än vad med lagens bokstav varit förenligt. Slutligen har benådning merendels använts i allt större omfattning och är numera så gott som regel i det stora flertalet av de europeiska länder, där dödsstraffet ännu kvarstår.

Denna dödsstraffets utvecklingslinje ned emot nollpunkten har i åtskilliga länder hunnit betydligt längre än i Sverige. Så hava följande europeiska länder beslutat avföra dödsstraffet ur den allmänna strafflagen nedan nämnda år: Rumänien 1864, Portugal 1867, Holland 1870, Italien 1889 (Toscana 1859) samt Norge 1902, ävensom, å skilda tidpunkter, övervägande antalet schweiziska kantoner. Även utanför Europa är dödsstraffet på sina håll upphävt, såsom i en del nordamerikanska samt mellan- och sydamerikanska stater, bland andra Brasilien.

Fluktuationer hava visserligen förekommit i åtskilliga länder.

Någon enstaka gång har det även i senare tid hänt, att dödsstraffets tillämplighet utsträckts till en eller annan därmed förut ej belagd brottsart. På flera ställen har dödsstraffet varit avskaffat men återupptagits, så bland annat i Österrike under loppet av 1700-talets senare hälft. I Toscana blev dödsstraffet jämväl under nyssberörda århundrade upphävt och har därefter återinförts och avskaffats samt ännu en gång införts, innan det år 1859 senast upphävdes. En viss växling under senare tid har ock, såsom förut nämnt, gjort sig gällande i Schweiz, likasom i Tyskland. I sistnämnda land blev dödsstraffet i samband med 1848 års revolutionsrörelse tämligen allmänt avskaffat (dock bland annat icke i Preussen och Bayern), sedermera återupptaget överallt utom i hertigdömet Nassau samt i Oldenburg, Anhalt och Bremen men ånyo avskaffat i konungariket Sachsen 1868. År 1870 förenade sig emellertid de nordtyska staterna om en gemensam strafflag, vari dödsstraffet tillmättes ett visst, visserligen ganska begränsat utrymme. Bekant är, hurusom upptagandet av dödsstraffet i denna förbundslag ägde rum endast till följd av regeringens synnerliga påtryckning och emot riksdagens bestämt uttryckta obenägenhet. Förbundsstrafflagen övergick vid tyska rikets bildande till riksstrafflag.

I den mån ett verkligt bakslag kan påvisas i lagstiftningens avvisande hållning emot dödsstraffet, torde dock förklaringen därtill framför allt vara att söka i ett förhastat ingripande i utvecklingen, vare sig utgånget från en lagstiftande makt, som icke uppburits av ett tillräckligt motsvarande rättsmedvetande, exempelvis regeringsmakten i Österrike och i Toscana eller förbundsförsamlingen (gentemot kantonerna) i Schweiz, eller ock tillkommet under inflytande av en flyktig folkstämning. Det sistnämnda torde gälla om ovanberörda beslut i sammanhang med 1848 års revolutionsrörelser.

I vissa länder har dödsstraffets verkställighet sedan lång tid varit inhiberad. Så i Belgien sedan 1863; i åtskilliga av

de schweiziska kantonerna sedan 1830- och 40-talen (i ett par kantoner sedan 1817 och 1819) samt i nästan alla de övriga sedan 1860-talet; i Danmark sedan 1892 o. s. v. I Finland har exekution av dödsstraff icke förekommit sedan 1826.

Överallt i Europa har man steg för steg avstått från att, genom de förr så vanliga, nu alldeles uteslutna kvalifikationerna av dödsstraffet, söka på ett eller annat sätt överträffa det i avrättningen omedelbart inneslutna lidandet för delinkventen. Allmänheten har numera oftast icke tillträde vid avrättningar.

I de lagförslag, som flerstädes föreligga utan att ännu hava föranlett lagändring, har dödsstraffet regelbundet än vidare inskränkts eller helt uteslutits.

Beträffande omfattningen av dödsstraffets ännu kvarstående tillämplighetsområde i de europeiska lagarna hänvisas till i det följande lämnade uppgifter.

GÄLLANDE RÄTT

Svensk rätt.

Dödsstraff stadgas i den allmänna strafflagen för följande fall:

I. Statsförbrytelser.

1. *Högförräderi*, såvida »faran» ej var blott ringa. Brottet inbegriper uppror eller annan gärning, den där utgör försök till att lägga riket under främmande makt, minska dess territorium, våldsamt upphäva eller ändra någon av dess grundlagar, beröva Konungen hans frihet, tron eller liv eller någon tronarvinge hans ställning såsom sådan eller livet (8 kap. 1 §). Såsom högförräderi straffas ock enligt samma lagrum, på grund av hänvisning från § 110 regeringsformen, försök att våldföra riksdagen, dess kamrar eller utskott eller någon enskild riksdagsman, eller störa friheten i deras överläggningar och beslut.

2. Grovt *militäriskt landsförräderi*, som äger rum, då någon i krigstid låter sig såsom spejare av fienden brukas, ävensom, då svensk man eller utlänning, medan denne vistas i Sverige eller är anställd i dess tjänst, bär vapen emot eller förmår främmande makt att anfalla riket eller dess allierade med krig, eller förrädligt spelar fienden i händer land eller folk, försvarsanordningar eller förråd m. m., eller eljest gör något dylikt obrukbart för dess militära användning i rikets tjänst (8 kap. 4, 5, 6, 11 och 12 §§).

3. *Majestätsbrott* m. m., nämligen våld eller misshandel å Konungens person [1], dråp å annan kunglig eller furstlig medlem

[1] Här straffas icke, såsom i fråga om riksdagsman, det blotta försöket att våldföra.

av konungahuset, där högförräderi icke föreligger, dråp å främmande stats regent, medan han vistas i riket, eller å här ackrediterat sändebud eller slutligen å sådan medlem av riksstyrelsen, som enligt grundlagens bud förer regering i Konungens ställe, allt under förutsättning, att dödandet skett uppsåtligt eller ock följt av misshandel i berått mod. Beträffande sist berörda brott erfordras även, att dråpet skett under våldsam förgripelse emot riksstyrelsen för att störa dess frihet att sammanträda, överlägga eller besluta (8 kap. 27 §, 9 kap. 1, 4 och 7 §§).

II. Dödande

(som icke har statsförbrytelses karaktär).

1. *Uppsåtligt dödande:* i berått mod (mord), när gärningen skett under sådana förhållanden, att den icke är att hänföra till barnamord eller regelrätt envig (14 kap. 1 §, jämförd med 22, 38 och 40 §§); samt därutöver givetvis i alla nedan nämnda fall, där lagen med dödsstraff belägger redan det ouppsåtliga spillandet av människoliv.

2. *Ouppsåtligt dödande:* då upprorsman dräper den, som uppror stilla vill (10 kap. 10 och 13 §§); då livstidsfånge dödar någon under misshandel i berått mod (14 kap. 6 §); samt vidare, då döden följer av vissa särskilt svåra förbrytelser, nämligen: ingivande av gift eller dylikt för att annan skada; allmänfarlig förgiftning — t. ex. brunnsförgiftning — i uppsåt att skada andras hälsa; försök till fosterfördrivning å kvinna utan hennes vilja; svikligt förfarande i envig (14 kap. 18, 19, 28 och 40 §§); utsättning å uppenbart livsfarligt ställe av person, som man bemäktigat sig »med våld eller annorledes»; våldtäkt och därmed jämställt fall (15 kap. 5, 12 och 13 §§); mordbrand; uppsåtligt anställande av explosiv förödelse; uppsåtligt sänkande av bemannat fartyg eller föranledande av sjöskada därå, ävensom vållande av dylikt genom svikligt borttagande av sjötecken m. m.; vållande av järnvägsolycka

m. m. genom uppsåtlig åtgärd av den beskaffenhet, att man bort kunna inse, att dylik olycka var att befara (19 kap. 1, 6, 7, 10 och 11 §§) samt slutligen rån eller försök därtill (21 kap. 8 §).

Till sistnämnda grupp kunna ytterligare hänföras de fall, då någon genom mened, falsk angivelse eller åtal eller genom vrång dom blivit orsak till att någon oskyldigt undergått dödsstraff (13 kap. 2 §, 16 kap. 3 § samt 25 kap. 2 och 3 §§).

Dödsstraff är ej tillämpligt på den, som vid gärningens begående ej fyllt aderton år eller saknade förståndets fulla bruk (5 kap. 2 och 6 §§); samt får ej verkställas å kvinna, som är havande, utan skall uppskjutas, till dess hon efter barnsbörden tillfrisknat; ej heller å den, som för sjukdom ej kan bereda sig till döden (2 kap. 2 §).

Underrätts dödsdom skall underställas hovrätts prövning. Dömer hovrätt till döden, skall denna dom underställas Konungen (25 kap. 9 § och 30 kap. 44 § rättegångsbalken).

Intet dödsstraff får verkställas, förrän Konungen så förordnat. Avrättning sker inom fängelsets murar utan tillträde för allmänheten och utföres med fallbila, varefter den avrättade skall i stillhet jordfästas (2 kap. 2 § strafflagen, K. F. den 29 juni 1906 ang. halshuggning samt Lag d. 25 maj 1894 ang. jordfästning, § 5).

Där dödsstraffet genom benådning efterskänkts, har det regelmässigt ersatts med straffarbete på livstid.

Utländsk rätt.

I nutida europeisk allmän strafflagstiftning sträcker sig dödsstraffets tillämplighet endast i ganska ringa mån utöver de två för Sveriges vidkommande ovan uppställda huvudgrupperna. Där så sker, är det fråga om enstaka företeelser, stundom bestämmelser av numera mer eller mindre klart obsolet natur, exempelvis den engelska regeln om dödsstraff för mordbrand å kronans krigsfartyg eller förråd etc.; det franska stadgandet om samma straff för varje grovt brott, förbundet med »tortyr eller barbari»; i viss mån väl också det danska om dödsstraff för våldtäkt, begången »under skærpende Omstændigheder» o. s. v. Någon gång påträffas dödsstraff för återfall, såsom i Frankrike för den händelse, att någon, sedan han ådömts livstids tukthus, därefter ånyo begår grovt brott. Flerstädes finner man dödsstraff för sjöröveri, undantagsvis även för lantröveri.

Reglerna om dödsstraff för statsförbrytelser äro i allmänhet knappast strängare än de svenska. Vissa lagar utsträcka emellertid dödsstraffet längre beträffande särskilt förberedelse till förräderi ävensom i ifråga om förgripelse å medlemmar av det regerande huset. Anmärkas må ock, att upprorisk resning i vissa strafflagar belägges med dödsstraff, även där upprorets syfte icke är egentligen högförrädiskt. Däremot har Frankrike, likasom Schweiz, helt och hållet avskaffat dödsstraffet »en matière politique». Såsom ytterligare exempel på långt gående inskränkning må här vidare nämnas den tyska riksstrafflagen samt belgiska och ungerska strafflagarna.

Vad vidare beträffar reglerna för bestraffning av det icke politiska dödandet, så finner man, att i fråga om ouppsåtligt dödande den numera vanligaste ståndpunkten i samtida europeiska lagar är såtillvida mildare än den svenska lagens, som denna i åtskilliga fall stadgar dödsstraff, oberoende av, huruvida gärningsmannen bort kunna inse sin gärnings livsfarliga beskaffenhet. Vår lag går i detta avseende längre än t. ex. den österrikiska, som eljest i Europa torde för närvarande hava strängaste regler emot dödande. Den österrikiska lagen belägger nämligen med dödsstraff principiellt allt dödande, som sker uppsåtligt, men därutöver endast vissa särskilda fall, där gärningen varit typiskt livsfarlig, eller, såsom lagen säger, utgjort ett sådant beteende, att döden därav vanligen eller lätteligen följer. I England har man år 1908 inskränkt dödsstraffets tillämplighet å ouppsåtligt dråp efter liknande principer. — Somliga länder, såsom Finland och Ungern, begränsa dödsstraffet vid dödande till allenast uppsåtligt dödande med berått mod, och i Ryssland förekommer dödsstraffet sedan gammalt icke alls för brott av nu förevarande beskaffenhet.

Även i fråga om uppsåtligt dödande i berått mod äro de allra flesta samtida europeiska strafflagar mildare än den svenska därutinnan, att de göra undantag från bestämmelsen angående mord för sådant dödande, som skett på den dödades allvarliga begäran. Å andra sidan saknar vår lag, i motsats till åtskilliga andra strafflagar, varje annat *allmänt* stadgande om dödsstraff för dödande, vare sig för det fall, att dråp äger rum i samband med begående av annan allvarlig förbrytelse eller att det eljest är av särskilt svårartad beskaffenhet.

Att i detaljer vidare fullfölja en jämförelse torde emellertid föra allt för långt. Det må vara tillfyllest att här anmärka de viktigaste fall, där dödsstraff förekommer i europeiska strafflagar, som ännu icke upphävt detsamma.

1. Dödsstraff stadgas i flertalet av ifrågavarande straffla-

gar för den, som begått svår förgripelse emot statens politiska grundvalar eller emot den specielle bäraren av statens majestät.

2. Dödsstraff stadgas vidare i alla ifrågavarande strafflagar (utom den ryska) för det uppsåtliga dödandet; dock vanligen blott för visst område därav, i det att lagarna nämligen merendels uppställa en eller annan av nedan nämnda särskilda förutsättningar:

att den dödade var gärningsmannen's fader eller moder eller överhuvud ascendent, fosterfader eller fostermoder, mera undantagsvis maka, barn eller överhuvud descendent eller ämbetsman stadd i ämbetsutövning;

att gärningsmannen använt sig av försåt, gift, eld, vattunöd, explosion, omstörtande av hus, järnvägsurspåring o. s. v., överhuvud att gärningsmannen nyttjat medel, varemot hans offer varit ur stånd att värja sig.

att dödandet haft sin rot i berått mod hos gärningsmannen, utförts på särskilt grymt och kallblodigt sätt, skett mot betalning o. s. v.;

att dödandet skett för att säkerställa genomförandet av annat brottsligt företag av svårare natur eller för att vinna straffrihet för dylikt brott, så ock överhuvud, då gärningsmannen i samband med dödandet begått annat svårt brott, samt någon gång även vid återfall.

3. Dödsstraff stadgas slutligen i ett antal lagar även för ouppsåtligt dödande, under förutsättning, att dödandet framgått ur en i sig själv särdeles grov förbrytelse, utmärkt av synnerlig livsfarlighet eller åtminstone långt gående hänsynslöshet mot person, såsom vid mordbrand, våldtäkt, rån o. s. v.

I de flesta lagar med bibehållet dödsstraff stadgas detsamma absolut, antingen i vissa fall (så i Danmark bl. a. för mord) eller genomgående. Dock är ej sällan ovillkorligheten hos straffbestämmelsen endast skenbar, såsom i Ryssland, Frankrike, Belgien,

Ungern och Bulgarien, där allmän bestämmelse om straffnedsättning förekommer för den händelse förmildrande omständigheter föreligga. Försåvitt alternativitet finnes bestämd, innebär densamma däremot understundom en vida större eftergift än någonsin är fallet enligt svensk lag. Så är t. ex. minimum för militäriskt landsförräderi enligt finsk strafflag 6 års tukthus; i Danmark straffas bärande av vapen emot riket endast under »særdeles skærpende Omstændigheder» med döden men eljest med straffarbete eller under förmildrande omständigheter med statsfängelse, som kan gå ned till tre år o. s. v.

I regel fordras, likasom enligt den svenska lagen, ett visst åldersminimum hos gärningsmannen vid brottets begående, för att dödsstraff skall kunna ifrågakomma; minimum är vanligast 16 eller 18 år, understundom högre, såsom i Österrike, Ryssland och Bulgarien. Stundom, såsom i sistberörda båda länder, får dödsstraff icke tillämpas å den, som överskridit visst åldersmaximum. För kvinnor göras, bortsett från regeln om hänsyn till havandeskap, undantagsvis, såsom i Ryssland, särskilda inskränkningar i dödsstraffets tillämplighet. Lagarne utesluta icke alltid uttryckligen dödsstraff vid förminskad tillräknelighet.

Avrättning verkställes genom halshuggning med bila eller giljotin; genom hängning; undantagsvis på annat sätt, såsom genom strypning eller skjutning. I Frankrike försiggår avrättning ännu offentligt. I Spanien har man sökt genom en egendomlig åtgärd särskilt sörja för att avrättningen, som icke försiggår offentligt, skall i allt fall inskärpas i allmänhetens medvetande: en svart fana skall i exekutionsögonblicket hissas från en vida omkring synlig plats och får därifrån ej nedtagas, förrän exekutionsdagen lupit till ända.

BROTTSSTATISTIK

Anm. Under rubrikerna för de särskilda fullbordade brotten inbegripes även straffbara former av försök och delaktighet. I kolumnen för mord uppföres, enligt bruket i svensk statistik, dödande (eventuellt försök därtill) genom ingivande av gift i avsikt att blott tillfoga skada. De lämnade uppgifterna avse icke respektive länders utomeuropeiska besittningar. Att motsvarigheten emellan de med varandra jämförda brottsgrupperna endast är ungefärlig, även där skillnader icke särskilt anmärkas, torde ligga i öppen dag.

Sverige.

Absoluta antalet dömde.

År	Mord	Dråp	Misshandel m. dödlig utgång	Summa
1890.....	25		35	60
1891.....	13		25	38
1892.....	9		28	37
1893.....	4		33	37
1894.....	10		29	39
1895.....	6		34	40
1896.....	15		37	52
1897.....	9		40	49
1898.....	14		32	46
1899.....	10		47	57
1900.....	10		45	55
1901.....	6		48	54
1902.....	9		24	33
1903.....	11		40	51
1904.....	4		37	41
1905.....	9		14	23
1906.....	5		24	29
1907.....	8		33	41
1908.....	5		31	36
1909.....	2		19	21
1910.....	9		29	38
1911.....	7		16	23
1912.....	3		25	28
1913.....	9		20	29
1914.....	4		11	15

Relativa antalet dömde
(på en million av hela befolkningen).

År	Mord	Dråp	Misshandel m. dödlig utgång	Summa
1890.....	5,2		7,3	12,5
1891.....	2,7		5,2	7,9
1892.....	1,9		5,8	7,7
1893.....	0,8		6,9	7,7
1894.....	2,1		6,0	8,1
1895.....	1,2		6,9	8,1
1896.....	3,0		7,5	10,5
1897.....	1,8		8,0	9,8
1898.....	2,8		6,4	9,2
1899.....	2,0		9,3	11,3
1900.....	2,0		8,8	10,8
1901.....	1,2		9,3	10,5
1902.....	1,7		4,6	6,3
1903.....	2,1		7,7	9,8
1904.....	0,8		7,1	7,9
1905.....	1,7		2,7	4,4
1906.....	0,9		4,5	5,4
1907.....	1,5		6,2	7,7
1908.....	0,9		5,7	6,6
1909.....	0,4		3,5	3,9
1910.....	1,6		5,3	6,9
1911.....	1,3		2,9	4,2
1912.....	0,5		4,5	5,0
1913.....	1,6		3,6	5,2
1914.....	0,7		1,9	2,6

Absoluta antalet dömde.

År	Mord	Dråp	Misshandel m. dödlig utgång	Summa
Femårsmedier				
1890—94	12,2	30,0		42,2
1895—99	10,8	38,0		48,8
1900—04	8,0	38,8		46,8
1905—09	5,8	24,2		30,0
1910—14	6,4	20,2		26,6
Totalmedium				
1890—1914	8,60	30,24		38,84

Relativa antalet dömde
(på en million av hela befolkningen).

År	Mord	Dråp	Misshandel m. dödlig utgång	Summa
Femårsmedier				
1890—94	2,54	6,24		8,78
1895—99	2,17	7,62		9,79
1900—04	1,54	7,49		9,03
1905—09	1,08	4,51		5,59
1910—14	1,15	3,73		4,88
Totalmedium				
1890—1914	1,65	5,83		7,48

Norge.

Absoluta antalet dömde.

År	Mord	Drab[1]	Summa
1890	3	9	12
1891	2	3	5
1892	6	0	6
1893	1	2	3
1894	6	1	7
1895	1	1	2
1896	1	0	1
1897	4	3	7
1898	2	2	4
1899	3	2	5
1900	1	1	2
1901	3	4	7
1902	3	3	6
1903	0	0	0
1904	1	4	5
1905	2		2
1906	3		3

Relativa antalet dömde
(på en million av hela befolkningen).

År	Mord	Drab	Summa
1890	1,5	4,5	6,0
1891	1,0	1,5	2,5
1892	3,0	0,0	3,0
1893	0,5	1,0	1,5
1894	2,9	0,5	3,4
1895	0,5	0,5	1,0
1896	0,5	0,0	0,5
1897	1,9	1,4	3,3
1898	0,9	0,9	1,8
1899	1,4	0,9	2,3
1900	0,4	0,4	0,8
1901	1,3	1,8	3,1
1902	1,3	1,3	2,6
1903	0,0	0,0	0,0
1904	0,4	1,7	2,1
1905	0,9		0,9
1906	1,3		1,3

[1] Härunder inbegripes även misshandel med dödlig utgång.

Absoluta antalet dömde.

År	Mord	Drab	Summa
1907	5		5
1908	2		2
1909	2		2
1910	4		4
1911	4		4
1912	1		1
1913	4		4
1914	3		3
Femårsmedier			
1890—94	3,6	3,0	6,6
1895—99	2,2	1,6	3,8
1900—04	1,6	2,4	4,0
1905—09	2,8		2,8
1910—14	3,2		3,2
Totalmedium			
1890—1914	4,08		4,08

Relativa antalet dömde
(på en million av hela befolkningen).

År	Mord	Drab	Summa
1907	2,1		2,1
1908	0,9		0,9
1909	0,8		0,8
1910	1,7		1,7
1911	1,7		1,7
1912	0,4		0,4
1913	1,6		1,6
1914	1,2		1,2
Femårsmedier			
1890—94	1,78	1,48	3,26
1895—99	1,03	0,75	1,78
1900—04	0,71	1,06	1,77
1905—09	1,20		1,20
1910—14	1,32		1,32
Totalmedium			
1890—1914	1,82		1,82

Finland.

Absoluta antalet dömde.

År	Mord Viljadråp Förgiftning	Dråp utan uppsåt att döda[1]	Summa
1890	18	52	70
1891	25	44	69
1892	18	36	54
1893	18	28	46
1894	20	40	60
1895	14	28	42
1896	23	46	69
1897	18	51	69
1898	15	43	58
1899	14	63	77

Relativa antalet dömde
(på en million av hela befolkningen).

År	Mord Viljadråp Förgiftning	Dråp utan uppsåt att döda	Summa
1890	7,6	22,0	29,6
1891	10,4	18,4	28,8
1892	7,4	14,9	22,3
1893	7,4	11,4	18,8
1894	8,1	16,2	24,3
1895	5,6	11,2	16,8
1896	9,0	18,1	27,1
1897	7,0	19,8	26,8
1898	5,7	16,4	22,1
1899	5,3	23,7	29,0

[1] Motsvarar ungefär misshandel med dödlig utgång.

Absoluta antalet dömde.

År	Mord Förgiftning	Viljadråp	Dråp utan uppsåt att döda	Summa
1900.....	20		57	77
1901.....	35		52	87
1902.....	33		45	78
1903.....	20		47	67
1904.....	17		40	57
1905.....	28		56	84
1906.....	45		75	120
1907.....	49		78	127
1908.....	67		90	157
1909.....	27		93	120
1910.....	53		56	109
1911.....	64		85	149
1912.....	54		90	144
Femårsmedier.				
1890—94	19,8		40,0	59,8
1895—99	16,8		46,2	63,0
1900—04	25,0		48,2	73,2
1905—09	43,2		78,4	121,6
1910—12	57,0		77,0	134,0
Totalmedium				
1890—1912	30,22		56,30	86,52

Relativa antalet dömde
(på en million av hela befolkningen).

År	Mord Förgiftning	Viljadråp	Dråp utan uppsåt att döda	Summa
1900.....	7,4		21,1	28,5
1901.....	12,8		19,1	31,9
1902.....	11,9		16,3	28,2
1903.....	7,1		16,8	23,9
1904.....	6,0		14,1	20,1
1905.....	9,7		19,4	29,1
1906.....	15,4		25,7	41,1
1907.....	16,5		26,3	42,8
1908.....	22,3		30,0	52,3
1909.....	8,9		30,5	39,4
1910.....	17,1		18,1	35,2
1911.....	20,4		27,1	47,5
1912.....	17,0		28,3	45,3
Femårsmedier				
1890—94	8,18		16,53	24,71
1895—99	6,50		17,88	24,38
1900—04	9,04		17,42	26,46
1905—09	14,58		26,46	41,04
1910—12	18,18		24,56	42,74
Totalmedium				
1890—1912	11,02		20,53	31,55

Danmark.

Absoluta antalet dömde.

År	Mord	Drab	Overlast m. Døden til Følge[1]	Summa
1890.....		6		6
1891.....		11		11
1892.....		9		9
1893.....		2		2

Relativa antalet dömde
(på en million av hela befolkningen).

År	Mord	Drab	Overlast m. Døden til Følge	Summa
1890.....		2,8		2,8
1891.....		5,0		5,0
1892.....		4,1		4,1
1893.....		0,9		0,9

[1] Misshandel med dödlig utgång.

Absoluta antalet dömde.

År	Mord	Drab	Overlast m. Døden til Følge	Summa
1894.....		6		6
1895.....		11		11
1896.....		9		9
1897.....	1	1	0	2
1898.....	1	4	2	7
1899.....	2	0	0	2
1900.....	2	0	1	3
1901.....	1	2	1	4
1902.....	2	2	4	8
1903.....	5	8	9	22
1904.....	0	2	2	4
1905.....	1	2	2	5
1906.....	3	4	1	8
1907.....	2	5	1	8
1908.....	0	5	2	7
1909.....	1	6	5	12
1910.....	0	5	0	5
Femårsmedier				
1890—94		6,8		6,8
1895—99		6,2		6,2
1900—04	2,0	2,8	3,4	8,2
1905—09	1,4	4,4	2,2	8,0
Totalmedium				
1890—1910				7,19

Relativa antalet dömde
(på en million av hela befolkningen).

År	Mord	Drab	Overlast m. Døden til Følge	Summa
1894.....		2,7		2,7
1895.....		4,8		4,8
1896.....		3,9		3,9
1897.....	0,4	0,4	0,0	0,8
1898.....	0,4	1,7	0,8	2,9
1899.....	0,8	0,0	0,0	0,8
1900.....	0,8	0,0	0,4	1,2
1901.....	0,4	0,8	0,4	1,6
1902.....	0,8	0,8	1,6	3,2
1903.....	2,0	3,2	3,6	8,8
1904.....	0,0	0,8	0,8	1,6
1905.....	0,4	0,8	0,8	2,0
1906.....	1,2	1,5	0,4	3,1
1907.....	0,8	1,9	0,4	3,1
1908.....	0,0	1,9	0,8	2,7
1909.....	0,4	2,2	1,9	4,5
1910.....	0,0	1,8	0,0	1,8
Femårsmedier				
1890—94		3,08		3,08
1895—99		2,65		2,65
1900—04	0,80	1,12	1,37	3,29
1905—09	0,53	1,67	0,83	3,03
Totalmedium				
1890—1910				2,95

Tyska riket.

Absoluta antalet dömde.

År	Mord	Totschlag [1]	Körperverletzung m. tödlichem Erfolg [2]	Summa
1890	133	125	—	—
1891	88	160	—	—
1892	144	172	—	—
1893	114	167	—	—
1894	110	165	—	—
1895	113	170	—	—
1896	108	162	—	—
1897	101	174	—	—
1898	106	163	—	—
1899	79	171	—	—
1900	89	162	—	—
1901	84	158	—	—
1902	103	179	421	703
1903	86	189	355	630
1904	94	179	385	658
1905	91	180	379	650
1906	93	168	339	600
1907	82	190	354	626
1908	80	210	401	691
1909	96	193	431	720
1910	93	210	384	687
1911	93	229	316	638
1912	94	229	375	698
Femårsmedier				
1890—94	117,8	157,8	—	—
1895—99	101,4	168,0	—	—
1900—04	91,2	173,4	387,0 [3]	—
1905—09	88,4	188,2	380,8	657,4
1910, 11, 12	93,3	222,7	358,3	674,3
Totalmedium				
1890—1912 [3]	98,87	178,48	376,36	653,71

Relativa antalet dömde
(på en million av hela befolkningen).

År	Mord	Totschlag	Körperverletzung m. tödlichem Erfolg	Summa
1890	2,7	2,5	—	—
1891	1,8	3,2	—	—
1892	2,9	3,4	—	—
1893	2,2	3,3	—	—
1894	2,1	3,2	—	—
1895	2,2	3,3	—	—
1896	2,0	3,1	—	—
1897	1,9	3,2	—	—
1898	1,9	3,0	—	—
1899	1,4	3,1	—	—
1900	1,6	2,9	—	—
1901	1,5	2,8	—	—
1902	1,8	3,1	7,3	12,2
1903	1,5	3,2	6,1	10,8
1904	1,6	3,0	6,5	11,1
1905	1,5	3,0	6,3	10,8
1906	1,5	2,7	5,5	9,7
1907	1,3	3,1	5,7	10,1
1908	1,3	3,3	6,4	11,0
1909	1,5	3,0	6,8	11,3
1910	1,4	3,3	5,9	10,6
1911	1,4	3,5	4,8	9,7
1912	1,4	3,5	5,7	10,6
Femårsmedier				
1890—94	2,34	3,14	—	—
1895—99	1,89	3,14	—	—
1900—04	1,58	3,00	6,60 [3]	11,18 [3]
1905—09	1,43	3,04	6,14	10,61
1910, 11, 12	1,43	3,41	5,48	10,32
Totalmedium				
1890—1912 [3]	1,73	3,12	6,07	10,92

[1] Dråp. [2] Misshandel med dödlig utgång. [3] Beräkningen för Körperverl. hämtad från tiden från och med år 1902.

Österrike.

Absoluta antalet dömde.

År	Mord [1]	Totschlag [1]	Summa
1890.....	160	208	368
1891.....	136	228	364
1892.....	141	221	362
1893.....	142	259	401
1894.....	117	230	347
1895.....	132	250	382
1896.....	110	213	323
1897.....	118	222	340
1898.....	116	219	335
1899.....	132	260	392
1900.....	106	262	368
1901.....	110	237	347
1902.....	107	228	335
1903.....	114	207	321
1904.....	92	250	342
1905.....	91	298	389
1906.....	104	213	317
1907.....	82	285	367
1908.....	88	289	377
1909.....	62	261	323
1910.....	90	326	416
1911.....	105	276	381
1912.....	105	385	490
Femårsmedier			
1890—94...	139,2	229,2	368,4
1895—99...	121,6	232,8	354,4
1900—04...	105,8	236,8	342,6
1905—09...	85,4	269,2	354,6
1910, 11, 12	100,0	329,0	429,0
Totalmedium			
1890—1912	111,30	253,35	364,65

Relativa antalet dömde
(på en million av hela befolkningen).

År	Mord	Totschlag	Summa
1890.....	6,7	8,7	15,4
1891.....	5,7	9,5	15,2
1892.....	5,8	9,1	14,9
1893.....	5,8	10,6	16,4
1894.....	4,8	9,4	14,2
1895.....	5,3	10,1	15,4
1896.....	4,4	8,5	12,9
1897.....	4,7	8,8	13,5
1898.....	4,6	8,6	13,2
1899.....	5,1	10,1	15,2
1900.....	4,1	10,1	14,2
1901.....	4,2	9,0	13,2
1902.....	4,0	8,6	12,6
1903.....	4,3	7,7	12,0
1904.....	3,4	9,3	12,7
1905.....	3,3	10,9	14,2
1906.....	3,8	7,8	11,6
1907.....	3,0	10,3	13,3
1908.....	3,1	10,3	13,4
1909.....	2,2	9,3	11,5
1910.....	3,2	11,5	14,7
1911.....	3,7	9,6	13,3
1912.....	3,6	13,3	16,9
Femårsmedier			
1890—94...	5,76	9,48	15,24
1895—99...	4,82	9,23	14,05
1900—04...	3,99	8,93	12,92
1905—09...	3,08	9,72	12,80
1910—12...	3,49	11,48	14,97
Totalmedium			
1890—1912	4,24	9,65	13,89

[1] Det österrikiska »Mord» inbegriper både mord och dråp, principiellt allt uppsåtligt dödande (även sådan gärning som sker i s. k. »indirekt uppsåt» att döda). »Totschlag» betyder annat dödande, som skett genom livsfarlig handling.

England och Wales.

Absoluta antalet dömde.

År	Murder [1]	Manslaughter [1]	Summa
1890	32	103	135
1891	31	76	107
1892	43	89	132
1893	39	97	136
1894	47	84	131
1895	35	109	144
1896	43	79	122
1897	25	82	107
1899	43	94	137
1900	28	71	99
1901	53	77	130
1902	54	94	148
1904	42	68	110
1905	45	72	117
1906	41	65	106
1907	46	50	96
1908	40	77	117
1909	49	66	115
1910	42	46	88
1911	53	57	110
1912	46	72	118
1913	52	63	115
1914	46	49	95
Femårsmedier			
1890—94	38,4	89,8	128,2
1895—99	36,5	91,0	127,5
1900—04	44,3	77,5	121,8
1905—09	44,2	66,0	110,2
1910—14	47,8	57,4	105,2
Totalmedium			
1890—1914	42,39	75,65	118,04

Relativa antalet dömde
(på en million av hela befolkningen).

År	Murder	Manslaughter	Summa
1890	1,1	3,6	4,7
1891	1,1	2,6	3,7
1992	1,5	3,0	4,5
1893	1,3	3,3	4,6
1894	1,6	2,8	4,4
1895	1,1	3,6	4,7
1896	1,4	2,6	4,0
1897	0,8	2,6	3,4
1899	1,3	2,9	4,2
1900	0,9	2,2	3,1
1901	1,6	2,4	4,0
1902	1,6	2,9	4,5
1904	1,2	2,0	3,2
1905	1,3	2,1	3,4
1906	1,2	1,9	3,1
1907	1,3	1,4	2,7
1908	1,1	2,2	3,3
1909	1,4	1,9	3,3
1910	1,2	1,3	2,5
1911	1,5	1,6	3,1
1912	1,3	2,0	3,3
1913	1,4	1,7	3,1
1914	1,2	1,3	2,5
Femårsmedier			
1890—94	1,30	3,05	4,35
1895—99	1,17	2,93	4,10
1900—04	1,35	2,36	3,71
1905—09	1,27	1,90	3,17
1910—14	1,31	1,58	2,89
Totalmedium			
1890—1914	1,29	2,29	3,58

[1] Det engelska »murder» har en synnerligen vittgående omfattning, inneslutande allehanda slags dödande, även ouppsåtligt, så snart dödandet ej sker under »provocation», vilket gör detsamma till »manslaughter».

Holland.

Absoluta antalet dömde.

År	Moord	Doodslag [1]	Mish. mit doodel. gevolg.	Summa
1890.....	9	16	17	42
1891.....	4	12	5	21
1892.....	12	12	7	31
1893.....	6	10	13	29
1894.....	12	8	16	36
1895.....	7	11	23	41
1896.....	6	12	5	23
1897.....	5	11	15	31
1898.....	6	10	15	31
1899.....	6	6	18	30
1900.....	4	10	15	29
1901	6	13	7	26
1902.....	2	13	15	30
1903.....	6	11	21	38
1904.....	10	12	19	41
1905.....	5	20	21	46
1906.....	9	15	19	43
1907.....	7	14	18	39
1908.....	11	23	23	57
1909.....	9	29	17	55
1910.....	4	25	15	44
1911.....	9	16	—	—
1912.....	12	20	—	—
Femårsmedier				
1890—94...	8,6	11,6	11,6	31,8
1895—99...	6,0	10,0	15,2	31,2
1900—04...	5,6	11,8	15,4	32,8
1905—09...	8,2	20,2	19,6	48,0
1910, 11, 12	8,3	20,3	—	—
Totalmedium				
1890—1912 [2]	7,26	14,30	15,43	36,99

Relativa antalet dömde
(på en million av hela befolkningen).

År	Moord	Doodslag	Mish. mit doodel. gevolg.	Summa
1890.....	2,0	3,5	3,7	9,2
1891.....	0,9	2,6	1,1	4,6
1892.....	2,6	2,6	1,5	6,7
1893.....	1,3	2,1	2,8	6,2
1894.....	2,5	1,7	3,4	7,6
1895.....	1,5	2,3	4,8	8,6
1896.....	1,2	2,5	1,0	4,7
1897.....	1,0	2,2	3,0	6,2
1898.....	1,2	2,0	3,0	6,2
1899.....	1,2	1,2	3,5	5,9
1900.....	0,8	1,9	2,9	5,6
1901.....	1,1	2,5	1,3	4,9
1902.....	0,4	2,5	2,8	5,7
1903.....	1,1	2,0	3,9	7,0
1904.....	1,8	2,2	3,5	7,5
1905.....	0,9	3,6	3,8	8,3
1906.....	1,6	2,7	3,4	7,7
1907.....	1,2	2,5	3,2	6,9
1908.....	1,9	4,0	4,0	9,9
1909.....	1,5	4,9	2,9	9,3
1910.....	0,6	4,2	2,5	7,3
1911.....	1,5	2,7	—	—
1912.....	2,0	3,3	—	—
Femårsmedier				
1890—94...	1,85	2,49	2,49	6,83
1895—99...	1,21	2,02	3,06	6,29
1900—04...	1,06	2,22	2,90	6,18
1905—09...	1,44	3,54	3,43	8,41
1910, 11, 12	1,38	3,39	—	—
Totalmedium				
1890—1912 [2]	1,38	2,72	2,97	7,07

[1] Dråp. [2] Beräkningen för Doodslag hämtad från tiden t. o. m. 1910.

Belgien.

Absoluta antalet dömde.

År	Assassinat Empoisonnement Parricide [1]	Meurtre [2]	Coups et blessures ayant causé la mort [3]	S:a
1898.....	16	24	18	58
1899.....	22	32	21	75
1900.....	11	35	28	74
1901.....	10	41	57	108
1902.....	19	23	57	99
1903.....	13	22	55	90
1904.....	34	29	39	102
1905.....	19	38	30	87
1906.....	24	35	53	112
1907.....	20	28	30	78
1908.....	12	26	43	81
1909.....	21	26	42	89
1910.....	19	19	33	71
1911.....	10	15	46	71
1912.....	19	34	48	101
1913.....	13	33	73	119
Femårsmedier				
1898, 99	19,0	28,0	19,5	66,5
1900—04	17,4	30,0	47,2	94,6
1905—09	19,2	30,6	39,6	89,4
1910, 11, 12, 13	15,3	25,3	50,0	90,6
Totalmedium				
1898-1913	17,63	28,75	42,06	88,44

Relativa antalet dömde
(på en million av hela befolkningen).

År	Assassinat Empoisonnement Parricide	Meurtre	Coups et blessures ayant causé la mort	S:a
1898.....	2,4	3,6	2,7	8,7
1899.....	3,3	4,8	3,1	11,2
1900.....	1,6	5,2	4,2	11,0
1901.....	1,5	6,1	8,4	16,0
1902.....	2,8	3,4	8,3	14,5
1903.....	1,9	3,2	7,9	13,0
1904.....	4,8	4,1	5,5	14,4
1905.....	2,7	5,3	4,2	12,2
1906.....	3,3	4,9	7,4	15,6
1907.....	2,7	3,8	4,1	10,6
1908.....	1,6	3,5	5,8	10,9
1909.....	2,8	3,5	5,7	12,0
1910.....	2,6	2,6	4,4	9,6
1911.....	1,3	2,0	6,2	9,5
1912.....	2,5	4,5	6,4	13,4
1913.....	1,7	4,3	9,6	15,6
Femårsmedier				
1898, 99	2,85	4,20	2,92	9,97
1900—04	2,54	4,38	6,88	13,80
1905—09	2,64	4,21	5,44	12,29
1910, 11, 12, 13	2,03	3,36	6,66	12,05
Totalmedium				
1898-1913	2,47	4,03	5,90	12,40

[1] Mord, förgiftningsdråp, »fadermord».
[2] Dråp.
[3] Misshandel med dödlig utgång.

Frankrike.

Absoluta antalet dömde.

År	Assassinat Empoisonnement Parricide [1]	Meurtre [2]	Coups et blessures ayant causé la mort [3]	S:a
1890.....	123	158	58	339
1891.....	135	143	75	353
1893.....	136	174	72	382
1894.....	129	186	64	379
1895.....	115	136	58	309
1896.....	105	137	62	304
1897.....	95	133	64	292
1898.....	92	164	68	324
1899.....	89	133	67	289
1900.....	82	167	81	330
1901.....	88	136	72	296
1902.....	74	160	75	309
1903.....	77	165	67	309
1904.....	99	182	68	349
1905.....	94	204	98	396
1906.....	118	223	88	429
1907.....	105	255	96	456
1908.....	108	219	80	407
1909.....	81	198	74	353
1910.....	107	191	84	382
1911.....	92	216	86	394
1912.....	103	241	94	438
Femårsmedier				
1890, 91, 93, 94	130,8	165,3	67,3	363,4
1895—99	99,2	140,6	63,8	303,6
1900—04	84,0	162,0	72,6	318,6
1905—09	101,2	219,8	87,2	408,2
1910,11,12	100,7	216,0	88,0	404,7
Totalmedium				
1890-1912	102,14	178,23	75,05	355,42

Relativa antalet dömde
(på en million av hela befolkningen).

År	Assassinat Empoisonnement Parricide	Meurtre	Coups et blessures ayant causé la mort	S:a
1890.....	3,2	4,1	1,5	8,8
1891.....	3,5	3,7	2,0	9,2
1893.....	3,5	4,5	1,9	9,9
1894.....	3,4	4,8	1,7	9,9
1895.....	3,0	3,5	1,5	8,0
1896.....	2,7	3,6	1,6	7,9
1897.....	2,5	3,4	1,7	7,6
1898.....	2,4	4,2	1,8	8,4
1899.....	2,3	3,4	1,7	7,4
1900.....	2,1	4,3	2,1	8,5
1901.....	2,3	3,5	1,8	7,6
1902.....	1,9	4,1	1,9	7,9
1903.....	2,0	4,2	1,7	7,9
1904.....	2,5	4,6	1,7	8,8
1905.....	2,4	5,2	2,5	10,1
1906.....	3,0	5,7	2,2	10,9
1907.....	2,7	6,5	2,4	11,6
1908.....	2,7	5,6	2,0	10,3
1909.....	2,1	5,0	1,9	9,0
1910.....	2,7	4,8	2,1	9,6
1911.....	2,3	5,5	2,2	10,0
1912.....	2,6	6,1	2,4	11,1
Femårsmedier				
1890, 91, 93, 94	3,41	4,31	1,75	9,47
1895—99	2,56	3,63	1,65	7,84
1900—04	2,15	4,15	1,86	8,16
1905—09	2,57	5,59	2,22	10,38
1910,11,12	2,54	5,45	2,22	10,21
Totalmedium				
1890-1912	2,62	4,57	1,93	9,12

[1] Mord, förgiftningsdråp, »fadermord». [2] Dråp. [3] Misshandel med dödlig utgång.

Italien.

Absoluta antalet dömde.

År	Omicidio volontario con premeditazione, con veneficio [1]	Omicidio volontario (övriga fall) [2]	Omicidio oltra l'intenzione [3]	S:a
1890.....	324	1160	415	1899
1891.....	287	1038	361	1686
1892.....	299	1203	444	1946
1893.....	299	1330	516	2145
1894.....	334	1199	503	2036
1895.....	356	1197	496	2049
1896.....	365	1162	444	1971
1897.....	309	1058	410	1777
1898.....	345	1047	427	1819
1899.....	317	1044	361	1722
1900.....	277	951	451	1679
1906.....	205	708	468	1381
1907.....	160	571	384	1115
1908.....	201	666	385	1252
1909.....	131	699	419	1249
1911.....	136	549	266	951
1912.....	159	459	262	880
Flerårsmedier				
1890—94	308,6	1186,0	447,8	1942,4
1895—99, 1900...	328,2	1076,5	431,5	1836,2
1906, 1907, 1908, 1909	174,3	661,0	414,0	1249,3
1911, 1912	147,5	504,0	264,0	915,5
Totalmedium				
1890-1900 1906—09 1911, 12	264,94	943,59	412,47	1621,00

Relativa antalet dömde
(på en million av hela befolkningen).

År	Omicidio volontario con premeditazione, con veneficio	Omicidio volontario (övriga fall)	Omicidio oltra l'intenzione	S:a
1890.....	10,7	38,4	13,7	62,8
1891.....	9,4	34,1	11,9	55,4
1892.....	9,8	39,2	14,5	63,5
1893.....	9,7	43,1	16,7	69,5
1894.....	10,7	38,6	16,2	65,5
1895.....	11,4	38,2	15,8	65,4
1896.....	11,6	36,9	14,1	62,6
1897.....	9,7	33,4	12,9	56,0
1898.....	10,8	32,8	13,4	57,0
1899.....	9,9	32,5	11,2	53,6
1900.....	8,6	29,4	13,9	51,9
1906.....	6,1	21,1	14,0	41,2
1907.....	4,7	16,9	11,4	33,0
1908.....	5,9	19,5	11,3	36,7
1909.....	3,8	20,3	12,2	36,3
1911.....	3,9	15,7	7,6	27,2
1912.....	4,5	13,1	7,5	25,1
Flerårsmedier				
1890—94	10,06	38,68	14,60	63,34
1895—99, 1900...	10,31	33,83	13,56	57,70
1906, 1907, 1908, 1909	5,13	19,46	12,19	36,78
1911, 1912	4,22	14,42	7,55	26,19
Totalmedium				
1890-1900 1906—09 1911, 1912	8,19	29,16	12,75	50,10

[1] Mord, förgiftning.
[2] Dråp.
[3] Misshandel med dödlig utgång.

Spanien.

Absoluta antalet dömde.

År	Parricidio[1] Asesinato	Homicidio[2]	Summa
1890.....	121	628	749
1897.....	117	707	824
1898.....	128	769	897
1899.....	136	779	915
1900.....	129	801	930
1901.....	114	884	998
1902.....	124	874	998
1903.....	125	605	730
1904.....	144	621	765
1905.....	148	1061	1209
1906.....	155	1170	1325
1907.....	166	920	1086
1908.....	149	853	1002
1909.....	172	825	997
1910.....	166	586	752
1911.....	167	567	734
1912.....	155	619	774
1913.....	83	589	672
1914.....	132	586	718
1915.....	116	624	740
Femårsmedier			
1897, 98, 99	127,0	751,7	878,7
1900—04...	127,2	757,0	884,2
1905—09...	158,0	965,8	1123,8
1910—14...	140,6	589,4	730,0
Totalmedium			
1897-1915	138,21	760,00	898,21

Relativa antalet dömde
(på en million av hela befolkningen).

År	Parricidio Asesinato	Homicidio	Summa
1890.....	6,8	35,5	42,3
1897.....	6,5	39,1	45,6
1898.....	7,0	42,2	49,2
1899.....	7,4	42,4	49,8
1900.....	7,0	43,2	50,2
1901.....	6,1	47,4	53,5
1902.....	6,6	46,5	53,1
1903.....	6,6	32,0	38,6
1904.....	7,6	32,6	40,2
1905..... ...	7,7	55,3	63,0
1906.....	8,0	60,5	68,5
1907.....	8,5	47,3	55,8
1908.....	7,6	43,5	51,1
1909.....	8,7	41,8	50,5
1910.....	8,4	29,5	37,9
1911.....	8,3	28,3	36,6
1912.....	7,7	30,7	38,4
1913.....	4,1	29,0	33,1
1914.....	6,5	28,7	35,2
1915.....	5,6	30,3	35,9
Femårsmedier			
1897, 98, 99	6,97	41,23	48,20
1900—04...	6,77	40,26	47,03
1905—09...	8,13	49,61	57,74
1910—14...	6,97	29,24	36,21
Totalmedium			
1897—1915	7,15	39,30	46,45

[1] »Fadermord», mord. Det spanska mordbegreppet erinrar såtillvida om det gammalgermanska, som det bland annat omfattar uppsåtligt dödande, vilket skett genom utnyttjande av annans värnlöshet.

[2] Dråp och misshandel med dödlig utgång.

Portugal.

Absoluta antalet dömde.

År	Homicidio voluntário [1] Envenenamento	Summa
1908	142	142
1909	129	129
1910	116	116
1911	123	123
1912	130	130
1913	168	168
1914	182	182
Totalmedium 1908—14	141,42	141,42

Relativa antalet dömde (på en million av hela befolkningen).

År	Homicidio voluntário Envenenamento	Summa
1908	24,4	24,4
1909	22,0	22,0
1910	19,6	19,6
1911	20,7	20,7
1912	21,7	21,7
1913	27,8	27,8
1914	29,9	29,9
Totalmedium 1908—14	23,74	23,74

[1] Mord, dråp och misshandel med dödlig utgång.

SPECIELL MOTIVERING

Enär dödsstraffet i den allmänna strafflagen överallt stadgas alternativt med straffarbete på livstid[1], kan dess upphävande enklast genomföras genom att tillerkänna sistnämnda straff ovillkorlig tillämplighet på alla hittills med dödsstraff belagda brott. En sådan anordning ligger så mycket närmare till hands, som ju dödsstraffet redan nu nästan undantagslöst genom benådning övergår till straffarbete på livstid och i övervägande antalet fall så gjort, så länge strafflagen varit gällande.

Då man emellertid under strafflagens giltighetstid hunnit vänja sig vid, att strafflagen alltid uppställer straffbestämmelsen i form av en skala, torde det vara nödigt att undersöka lämpligheten av att vid dödsstraffets borttagande sörja för bibehållande av nämnda princip genom att alternativt med livstidsstraffet stadga straffarbete på viss tid. Denna tid kunde bestämmas antingen till tio år, nuvarande maximum för det tidsbestämda straffarbetet, eller ock ännu längre, exempelvis femton år.

Vad beträffar förstberörda metod, så kunde den synas genomförbar utan nämnvärt större svårigheter, då ju blott på enstaka punkter någon omformulering av lagens nuvarande text skulle omedelbart föranledas genom införande av orden »eller i tio år». Klart är emellertid, att härigenom själva proportionen emellan olika förbrytelsers taxering skulle i lagen rubbas på ett i ögonen fallande sätt.

Den grupp av förbrytelser, som för närvarande beläggas med

[1] Att jämvål straffbestämmelsen i 14 kap. 6 § strafflagen kan betraktas såsom alternativ, därom jämför s. 51 här ovan. — Från de särskilda reglerna i 14 kap. 34 § bortses i detta sammanhang.

livstids eller tio års straffarbete, utgöres av dödande i envig efter avtal, att enviget ej skulle utan enderas död slutas; vållande av någons död genom utsättning i hjälplöst tillstånd under trängande livsfara eller genom otukt, förövad emot vanmäktig kvinna, eller genom utlämning av veterligen förfalskade livs- eller läkemedel; vållande av svår kroppsskada å kvinna, då hon utan sitt samtycke utsättes för fosterfördrivning, eller sådant vållande vid våldtäkt eller rån; sjöröveri; rån, då pinliga medel använts; slavhandel o. d. samt slutligen de fall, då någon genom mened, falsk angivelse eller vrång dom varit vållande till, att annan oskyldigt börjat undergå straffarbete på livstid (13 kap. 2 §, 14 kap. 28, 30, 33 och 38 §§, 15 kap. 1, 12, 13 och 15 §§, 16 kap. 3 §, 21 kap. 6 och 7 §§, 22 kap. 3 och 4 §§ samt 25 kap. 2 och 3 §§).

Med dessa brott skulle alltså nu jämställas: de svåraste fallen av förräderi; dråp å främmande furste i riket eller å ackrediterat sändebud; svåraste fall av majestätsbrott; dråp å medlem av riksstyrelse; dråp i uppror; mord; ävensom dödande i förgiftning, vid fosterfördrivning kvinnan ovetande, i svikligt envig, under våldtäkt, i mordbrand m. m., i rån; vid utsättande i uppenbar livsfara av person, som man bemäktigat sig, samt på det sätt, att man genom mened m. m. föranlett, att någon undergått dödsstraff.

För bevarande av den nuvarande proportionen i lagens bedömande av olika brott kunde det tänkas, att en nedsättning av straffet för de svåraste brotten till ett minimum av tio års straffarbete förbundes med en mera allmän revision av straffsatserna. Näppeligen är man dock härigenom ställd inför minskade svårigheter. Antingen skall en dylik allmän nedtryckning av lagens straffsatser sträcka sig ända ut i de yttersta förgreningarna av brottssystemet, eller ock skall den avstanna på någon mer eller mindre godtyckligt vald punkt, där man kan anse, att proportionsrubbningen har mindre att betyda.

Härvid påkallas uppmärksamheten till en början av det be-

tydande antal fall, där livstids straffarbete ingår såsom maximum i latituden, dels de redan nämnda, med straffarbete i tio år såsom minimum, dels ytterligare de, där minimum är bestämt till åtta, sex, fyra eller två år. Vanligen har lagen härvid satt livstidsstraffet i första rummet. Men stundom råder ett motsatt förhållande. Så är straffet för den, som i uppsåt att skada riket förfalskar ett riksviktigt dokument, så ock för den, som övar otukt med kvinna under tolv år, så att hon därav får svår kroppsskada eller död, straffarbete från och med åtta till och med tio år eller på livstid. För den, som bemäktigat sig annan, fört honom utrikes och där försatt honom i tvångstillstånd, så ock för den, som genom vårdslöshet vållat, att någon fått svår kroppsskada vid järnvägsolycka, är straffet straffarbete från och med sex till och med tio år eller på livstid (8 kap. 22 §, 15 kap. 7 §, 18 kap. 7 § och 19 kap. 11 §).

Till livstidsstraff eller straffarbete från och med åtta till och med tio år skall den dömas, som i diplomatiskt uppdrag uppsåtligen skadat riket; som missbrukat förtroende om riksviktigt ärende, såvida brottet ej skedde under ringa fara samt utan uppsåt att skada göra; som dödat under våldtäktsförsök; som vållat svår kroppsskada genom gift [1], mordbrand, explosiv förödelse, föranledande av skeppsbrott eller annan sjöskada, eller genom att i uppenbar livsfara å öde ort utsätta en person, som han bemäktigat sig; så ock ascendent, som övar otukt med descendent, (8 kap. 15 och 17 §§, 14 kap. 18 och 19 §§, 15 kap. 5 och 14 §§, 18 kap. 1 § och 19 kap. 1, 6, 7 och 10 §§).

Till livstidsstraff eller straffarbete från och med sex till och med tio år skall den dömas, som i krigstid tillhandagått fienden med livsmedel m. m.; som uppbådat krigsfolk att utföra brott emot allmän säkerhet eller medborgerlig frihet, såvida faran härav ej var ringa; som i riket gjort våld eller misshandel å främmande

[1] I detta fall får dock viss tids straffarbete användas blott vid synnerligen mildrande omständigheter.

stats regent; som i berått mod gjort svår kroppsskada å här ackrediterat sändebud; som gjort våld eller misshandel å drottning, änkedrottning eller tronföljare; som dräpt kunglig eller furstlig medlem av konungahuset i misshandel av hastigt mod eller å sådan person förövat svår kroppsskada i berått mod; som för att hindra riksstyrelses sammankomst m. m. förgripit sig med våld å någon dess medlem; som gjort sig skyldig till mordförsök, därav kommit betydlig skada; som begått uppsåtligt dödande i hastigt mod; som under försvårande omständigheter med berått mod förövat svår kroppsskada å ascendent; så ock den, som gjort mordbrand eller åstadkommit explosiv förödelse under nöd och fara eller därvid använt våld (8 kap. 9, 13 och 27 §§, 9 kap. 2, 3, 4 och 7 §§, 14 kap. 2, 3 och 36 §§ samt 19 kap. 2 och 6 §§).

Till livstidsstraff eller straffarbete från och med fyra till och med tio år skall den dömas, som gjort försök till grovt militäriskt landsförräderi [1], så ock den, som i berått mod misshandlat annan till döds; den som åsatt eld eller åstadkommit explosiv förödelse å kyrka m. m.; den som förövat postrån m. m. eller begått rån andra resan (8 kap. 7 §, 14 kap. 4 §, 19 kap. 2 och 6 §§, samt 21 kap. 2, 3, 4 och 5 §§); jfr. även 8 kap. 13 §.

Till livstidsstraff eller straffarbete från och med två till och med tio år skall slutligen den dömas, som gjort sig skyldig till andra resan rånförsök (21 kap. 3 och 5 §§); jfr. även 8 kap. 17 § samt 14 kap. 2 §.

Med fullföljande av den mera rent mekaniska revisionsmetod, enligt vilken man låter tio års straffarbete ingå såsom nytt minimum vid samtliga brott, där straffet förut varit lägst livstids straffarbete, kunde man tillgripa utvägen att ur alla övriga nu nämnda strafflatituder bortskära livstidsstraffet. Härigenom blir åtskillnaden gentemot de svåraste brotten onekligen tillräckligt starkt markerad. Av denna åtgärd följer dock genast, såvida

[1] Under förutsättning, att gärningsmannen icke av egen drift avvärjt all skadlig verkan av försöket.

principen om latitudinära straff skall bibehållas, att i alla fall, där straffet förut varit lägst tio års straffarbete, ett nytt minimum måste anordnas, sålunda förslagsvis straffarbete i åtta år. Därigenom blir åter denna brottsklass alldeles jämställd med den förut närmast lägre. Exempelvis får vanligt dråp i uppsåt att döda samma straffskala, straffarbete från och med åtta till och med tio år, som ouppsåtligt dödande i överlagd misshandel. Reduceras nu åter straffet för sist berörda fall till straffarbete från och med sex till och med åtta år, kan naturligtvis straffet för överlagd misshandel, som stannar vid svår kroppsskada, ej behålla sitt nuvarande tioårsmaximum o. s. v.

Behovet av straffnedsättning har därmed utsträckts till straffskalor, där maximum hittills varit tio års straffarbete. Här möta sådana brott som högförräderi, där faran är ringa; anstiftan till hög- eller viss landsförrädisk stämpling, där faran icke var ringa; försök att i krigstid tillhandagå fienden med livsmedel m. m.; viss förberedelse till diplomatiskt landsförräderi; försök att förråda anförtrodd statshemlighet; våldsgärning i uppror eller upplopp, såvitt det rör anstiftares och anförares ansvar; sedelförfalskning och utprångling av falsk sedel; åstadkommande i berått mod av svår kroppsskada; uppsåtlig brunnsförgiftning, så ock ouppsåtlig sådan, såvida man sedermera insett men ej avvärjt faran och någon får död därav; barnamord under synnerligen försvårande omständigheter; förgörande av foster utan kvinnans vilja; utsättning av hjälplös person i trängande livsfara och därav föranledd svår kroppsskada eller i mindre livsfara och därav föranledd dödsolycka; dödande i envig utan på förhand träffat avtal att döda; svår kroppsskada i svikligt envig eller vid övande av otukt med vanmäktig kvinna eller i våldtäktsförsök; utsättning å öde ort i uppenbar livsfara av person, som man bemäktigat sig; våldtäkt och därmed jämställt fall; mordbrand; explosiv förödelses anställande; sänkande av bemannat fartyg eller vållande av sjöskada därå; vållande av någons död genom förgiftning av foder

m. m.; kvalificerad fjärde resan stöld; vållande av svår kroppsskada genom utlämnande av veterligen förfalskade livs- eller läkemedel; förfalskning av ämbetsman samt vissa fall av mened, falsk angivelse eller vrång dom, till följd varav någon veterligen oskyldig fått börja undergå straffarbete å åtta till tio år[1] (8 kap. 1, 2, 8, 10, 15 och 19 §§, 10 kap. 9 och 13 §§, 12 kap. 14 och 16 §§, 13 kap. 2 §, 14 kap. 10, 19, 22, 28, 30, 31, 33, 38 och 40 §§, 15 kap. 5, 12, 13, 14 och 15 §§, 16 kap. 3 §, 19 kap. 1, 6, 7, 10 och 18 §§, 20 kap. 7 §, 22 kap. 3 och 4 §§ samt 25 kap. 2, 3 och 12 §§).

Vill man utsträcka straffreduktionen till även dessa brott, skall man ovillkorligen tvingas steg för steg vidare. Det skulle föra för långt att här i detalj uppvisa, hur den föreslagna vägen leder till en omarbetning av hela strafflagen. Näppeligen vore det tillrådligt att härvid gå till verket utan en ingående uppskattning av olika brottsarter samt jämförelse av straffbehovet vid olika fall. Att slumpvis sönderbryta lagens nuvarande system framkallar självfallet betänkliga inkonsekvenser. En på dylikt sätt tillkommen förhastad lagrevision vore desto mindre försvarlig, som hela lagens omarbetning nu pågår.

Emot varje förslag att i större eller mindre utsträckning nedsätta nu gällande straffsatser återstår slutligen en invändning, som icke hittills särskilt vidrörts, men som ensam torde vara tillräckligt avgörande. Då man avskaffar dödsstraffet, är det av allvarlig vikt att förekomma uppfattningen, det en dylik åtgärd skulle förebåda en tid av släpphänthet emot förbrytaren. Men på ett i ögonen fallande sätt skulle stöd givas åt en sådan föreställning, om samtidigt med dödsstraffets avskaffande en ytterligare, utomordentligt vittgående straffnedsättning genomfördes.

Fördelaktigare i tekniskt avseende ställer sig den andra av de ovannämnda metoderna att bibehålla latitudstraffet, nämligen genom fastställande av en strafflatitud, vars maximum är livs-

[1] Därjämte undantagsvis vissa brott med ordinärt åttaårsmaximum (jämlikt 8 kap. 27 §, 9 kap. 3 § och 14 kap. 36 §).

tids straffarbete och vars minimum ligger någonstädes emellan detta och det tioåriga straffet, utgörande exempelvis straffarbete i femton år. Överallt där livstidsstraffet nu förekommer såsom maximum, skulle det då bortskäras och ersättas av ett femtonårs-maximum, medan minimum bibehölles oförändrat. Även om ändringar i övrigt icke skulle alldeles kunna undvikas, torde dock inga större rubbningar på detta sätt behöva framkallas. Måhända skulle ock denna utmönstring av flertalet livstidsstraff kunna försiggå utan större olägenheter i generalpreventivt hänseende. Men naturligtvis innebure sådant en betydelsefull nyhet i straffsystemet, vars lämplighet säkerligen bäst avgöres i samband med frågan om en helt ny strafflag.

Med hänsyn ej minst till den förestående strafflagsreformen vore det emellertid påtagligen en vinning, om, innan densamma företages till behandling, frågan om dödsstraffet blivit avgjord. Så länge överläggningen om dödsstraffet ännu står på dagordningen, skall uppmärksamheten ständigt dragas till denna brännbara punkt och förhindras att koncentrera sig å övriga frågor, vilkas lyckliga lösning jämväl är av den allra största betydelse.

Under inga omständigheter torde det få anses välgrundat, att frågan om dödsstraffets avskaffande förhalas med hänvisning till skäl av i själva verket så ringa hållbarhet som olämpligheten av absoluta livstidsstraff. Ovan är framhållet, att, vad angår verkställigheten av straffet, lagens alternativitet vid brott, varom nu är fråga, faktiskt kommit att så gott som stanna på papperet. Erinras kan också, huru metoden med alternativa straff vid sitt genomförande kring 1800-talets mitt rönte ett allvarligt motstånd från olika håll. I det begränsade återupptagande av absoluta straff, som nu är satt i fråga, har man utan tvivel en utväg, mot vilken ingen tillräckligt grundad gensaga kan göras gällande.

Med begagnande av denna lösning erfordras för dödsstraffets avskaffande ur strafflagen i allt väsentligt blott ett rent formellt utmönstrande ur lagen av de ord, som uttala dödsstraffet i straff-

satserna och av bestämmelsen om dödsstraffet såsom allmän straffart (2 kap. 1 §); ävensom av de stadganden, som hittills reglerat dess tillämplighet i fråga om minderåriga (5 kap. 2 §), dem, som »sakna förståndets fulla bruk» (5 kap. 6 §), samt livstidsfångar (14 kap. 6 §); dess förhållande till viss påföljd (2 kap. 19 §, 16 kap. 16 § och 19 kap. 23 §); dess förening med annat straff (4 kap. 4 §) samt dess verkställande (2 kap. 2 §). Av rent formella skäl påkallas slutligen även borttagande av bestämmelsen rörande mord i 14 kap. 36 §, beroende nämligen därpå, att sedan straffet för mord gjorts absolut, anledning saknas att bibehålla en straffmätningsregel beträffande dylikt brott.

Anmärkas må vidare, att dödsstraffets upphävande inom den allmänna strafflagen dock icke medför, att ordet dödsstraff eller därå syftande uttryck överallt, där det förekommer, bör utmönstras ur sagda lag.

Hänvisning på dödsstraff torde alltjämt böra kvarstå i 4 kap. 15 § (med anledning i synnerhet av den där fastställda skärpningsregelns tillämplighet å förrymd livstidsfånge) samt i 16 kap. 1, 3 och 7 §§, jämförda med 13 kap. 2 § och 25 kap. 2 och 3 §§, ävensom i 25 kap. 20 § (»straffarbete eller svårare straff»). Hänsyn kan nämligen även framgent komma att påkallas ej blott till dödsstraff, som hunnit ådömas enligt hittills gällande allmänna svenska strafflag, utan även till såväl den svenska strafflagen för krigsmakten som också främmande strafflagar, vilka alltjämt bibehålla dödsstraffet.

Ett avskaffande av dödsstraffet såsom allmän straffart drager självfallet med sig modifikationer i lagstiftningen för övrigt.

I strafflagen för krigsmakten torde, på föreslaget sätt, utan saklig ändring i 16, 28, 33 och 133 §§ dess hänvisningar till allmän strafflags hittillsvarande bestämmelser om dödsstraff böra ersättas med omedelbara stadganden i berörda paragrafer. I 28 § torde böra ingå en hänvisning till vad allmänna strafflagen (5: 2) stadgar angående förutsättning för åläggande av påföljd

enligt samma lags 2 kap. 19 §. Såsom en konsekvens av dödsstraffets bortskaffande ur den allmänna strafflagen lärer ock böra anses, att detsamma uteslutes även ur krigsstrafflagens 67 §, som blott innehåller en upprepning av motsvarande stadgande i den allmänna lagen. — I samband härmed måste jämväl frågan om dödsstraffet i krigsartiklarna uppmärksammas. Emot dödsstraffets avskaffande ur dessa hava starka betänkligheter gjorts gällande bland annat av 1919 års lagutskott. Också är dödsstraffet i dylika fall allmänt bibehållet i krigslagarna även i länder, som eljest avskaffat dödsstraff. Något ställningstagande till berörda spörsmål synes i alla händelser ej kunna äga rum utan djupgående, särskild prövning av hithörande förhållanden; och då ju krigslagarnas tillämpning är begränsad till brott, förövade under krigstid eller då »rikets krigsmakt» (samtliga truppförband ävensom flottans stationer och kustartilleriet) är mobiliserad, synes det sakkunnige icke vara av behovet påkallat att omedelbart och i detta sammanhang skrida till avgörande jämväl av denna fråga. Huru man emellertid än ställer sig till dödsstraffets bibehållande i krigsartiklarna, skulle det säkerligen varit önskvärt att nu hava kunnat vidtaga åtskilliga jämkningar, så väl av ett flertal straffbestämmelser m. m. som angående regleringen av lagens giltighetsområde. Särskilt otillfredsställande blir, sedan dödsstraffet i övrigt avskaffats, att strafflagen för krigsmakten i dess nuvarande lydelse medgiver dödsdoms avkunnande och exekvering jämväl under fredstid på grund av förhållanden under föregånget krigstillstånd. Uppenbarligen skola dock genom ingripande av benådningsmakten antydda stötande konsekvenser kunna avhjälpas, intill dess en allmän revision av krigslagstiftningen kan äga rum. Att nu under avbidan på densamma uppskjuta de betydelsefulla ändringar i den allmänna strafflagen, som omedelbart kunna äga rum, kan i alla händelser icke anses riktigt.

Den föreslagna ändringen i § 24 av den militära bestraffningsförordningen är av rent formell natur.

Då det kanske icke får anses fullt klart, huruvida det i § 1 av ansvarighetslagen för statsrådets ledamöter m. fl. personer beskrivna brott helt och hållet ingår, såsom gärningsmannaskap eller delaktighet, under det i 8 kap. 1 § strafflagen uppställda högförräderibrott, och då sålunda tvivel skulle kunna råda om i vad omfång bestämmelsen i 3 § av strafflagens promulgationslag är därå tillämplig, har en ändring i förstnämnda lagrum föreslagits, varigenom de uppenbarligen föråldrade straffbestämmelserna om förlust av liv, ära och gods nu uttryckligen avskaffas och ersättas med en hänvisning till 8 kap. 1 § strafflagen.

Däremot synas bestämmelserna i 25 kap. 9 § och 30 kap. 44 § rättegångsbalken angående underställning av dödsdom böra tillsvidare kvarstå, med hänsyn till sådana dödsdomar enligt allmänna strafflagen, som möjligen ännu föreligga icke underställda, då lagen om dödsstraffets upphävande träder i kraft. En dylik utväg, som även medför, att 62 § i lagen om krigsdomstolar nu kan lämnas orubbad, har förut följts vid avskaffande av påföljden förlust av medborgerligt förtroende och torde få anses lämpligare än frågans ordnande genom en särskild promulgationslag. Den förestående omarbetningen av hela processlagstiftningen torde osökt erbjuda tillfälle att i sinom tid avlägsna berörda bestämmelser.

I åtskilliga fall eljest finnes dödsstraff omförmält i lagar och författningar, såsom rörande benådning, häktning, beivrande av med dödsstraff belagda brott, beredande till döden eller eljest behandling av dödsdömd, beträffande skarprättare, avrättnings verkställande, rapport därom, avrättads begravning, rörande verkan av dödsdom på innehav av visst ämbete o. s. v.; ävenså omtalas stundom »saker, som å liv gå» m. m. Men även i den mån dylika stadganden icke allt framgent behålla viss tillämplighet, synes något förslag till ändring icke i detta samband vara erforderligt.

Innehållsförteckning.

Sid.

Skrivelse till Statsrådet och Chefen för Justitiedepartementet 3

Lagförslag 5

I. Förslag till lag angående ändring i vissa delar av strafflagen 7

II. Förslag till lag angående ändrad lydelse av § 1 i ansvarighetslagen för statsrådets ledamöter m. fl. personer 17

III. Förslag till lag angående ändring i vissa delar av strafflagen för krigsmakten 19

IV. Förslag till förordning angående ändrad lydelse av 24 § i den militära bestraffningsförordningen 23

Allmän motivering 25

Historik 39

Svensk rätt 41

Utländsk rätt 55

Gällande rätt 59

Svensk rätt 61

Utländsk rätt 64

Brottsstatistik 69

Sverige 71

Norge 72

Finland 73

Danmark 74

Tyska riket 76

Österrike 77

Sid.

England och Wales 78
Holland 79
Belgien 80
Frankrike 81
Italien 82
Spanien 83
Portugal 84

Speciell motivering 85